

LICZBA (1482) sb f

-cz-, -cz-, -ć-, -ts-, -tz- (1333), -dź-, -dz-, -dź-, -ds- (149).

sg N liczba (252). ◇ G liczby (508). ◇ D liczbie (12). ◇ A liczbę (400) [w tym: -e (17), -ą (5)]. ◇ I liczbą (80). ◇ L liczbie (213). ◇ pl N liczby (3). ◇ G liczb (3). ◇ A liczby (3). ◇ I liczbami (4). ◇ L liczbach (2); -ach (1) *SarnStat*, -ách (1) *WujNT*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Pojęcie matematyczne; numerus Murm, PolAnt, Vulg, Mącz, Cn (154)*: Numerale nomen, quod numerum significat. Eyn wort das die tzał bedeut. Słowo którą liczbę známyonuye. *Murm* 199; *BartBydg* 98b; Gdyż iako iedność iest początek wśelkieu liczby dalżey/ tak theż on od ktorego wśytki rzeczy początek maia/ chciał sie pod iednością iftności zamknąć *KłosAlg* Av; O czworgu też to powiem/ iże ta liczba łama iest grunt wśelkieu doskonałey ftałości *KłosAlg* A2v; Dziefiątek liczba/ iest nazaczniefza/ [...] Y owśem tha Liczba wśythki infze przed łobą: tak thy ktore łą w czetnie: iako y ktore łą w lichu: w łobie zamyka. *KłosAlg* A4, A2 [2 r.], A2v, D4, F2 [2 r.]; *GroicPorz* d2v; *BibRadz* I 451a marg; *GrzegRóżn* N; *KwiatKsiąż* I3; *LeovPrzep* F; *RejAp* BB, F2v, [13], 48; *BudNT* Ii6, Kk8; *ModrzBaz* 92v; *WujNT* 870 [3 r.].

W połączeniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (22), liczebnik + liczba (17)] [w tym: liczba w ktorej [ile] jest (a. zamyka się) (2), liczba która [ile] w sobie zamyka (1), liczba [ile] w sobie zamykając(a) (a. osięgająca, a. mając(a)) (11)] (39): Pothym iest liczba Siedmioro/ ktorey zacność z tąd sie vkazuie/ iż iest fiedm Płanet niebieskich *KłosAlg* A3; Ósmiora liczba iest też od zacności nie oddalona, bowiem ona z pierwfzey y z wtorey rowney liczby składa sie *KłosAlg* A3v, A3, A3v, A4; *BibRadz* I 451a marg; *BielKron* 438v; *GrzegRóżn* N2; Millenarius numerus, Lidźbá tyfiac w łobie zámykáyaca. *Mącz* 221c, 47c [2 r.], 51c, 79b, 240a, 251b [2 r.] (15); *LeovPrzep* H3v, H4 [2 r.]; Abowiem pod tą fiedmioráką liczbą póspolicie Pan wśytki ine liczby łwoie zámykác zawždy raczył *RejAp* BB, F2v, 6, [13], Ff; Ternarius – Troinik, trzi wliczbie maiaci *Calep* 1056a, 180a, 685a, 970a, 1121a; A odiawfzy tę literę/ tedy 400. do liczby 666, nie dołtanie. *WujNT* 870, 217, 870.

W charakterystycznych połączeniach: liczba (jest) dalsza, nazacniejsza, nieoddalona, (na)pirwsza (3), pośledniejsza, przywoita, wtora, wysłowiona; liczba podoba się (2), zgadza się, znaczy (2); imię liczby, początek (2), położenie, zacność; [ile] do liczby nie dostanie; liczbę (u)czynić (4); [jaką] liczbę mieć, napelnić, zamykać (2), znaczyć, znamionować (2), zwać (2); zejć przez liczbę; w liczbę odjąć, zebrać; (pod) liczbą okazować, rozkazować, wspominać, zamykać (3); reguła o liczbie.

Zwroty: »dzielić [liczbę] przez liczbę« (1): dopiero ia dziel przez tę liczbę wktorey sie porownaly *KłosAlg* F2.

»mnożyć liczbę przez [liczbę]« (1): Mnoż iednę liczbę przez drugą *KłosAlg* D4.

»odjąć liczbę [od liczby]« (1): Odeymi iednę liczbę od drugiey wiefłżą od mnieyfzey. *KłosAlg* D3.

»przydać liczbę [ku liczbie]; przydawanie liczb« (1 : 1): Przyday iednę liczbę Ku drugiey. *KłosAlg* Dv, D4.

»złamać liczbę [przez co]« = *podzielić* (2): Tedi złam całą liczbę przez łwego mianowacza z przydaniem licznika *KłosAlg* F3, F3v.

Wyrażenia: »liczba (jest) doskonała [= *dająca się podzielić przez trzy*]« (4): Potym iest troycza [...] fama w łobie doskonała/ bowiem początek/ frzodek y dokonanie w łobie zamyka/ y wżitki inŕze liczby doskonałe (iako iest łzełćioro y dziewięćioro etc.) z niey łie rodzą. *KłosAlg* A2v, A2v, A3, A4.

»liczba lichem idąca [= *nieparzysta*]« (1): od ktorey liczby/ niechby ie łądem lub ławicą dziewięći ołob zwano. Dla tego ie lepák lichem kładę/ bo iefli by byli cetnem/ á niezgadźali by łię [...] ząwždyby iednego łzukác trzebá/ ktory by łię ábo do te⁸⁰ ábo do owe⁸⁰ zdania przychylił: ktorego iednák do liczby lichem idącey nietrzebá [*ad imparum numerum minime est necessarius*]. *ModrzBaz* 92v.

»(nie)rowna [= (*nie*)parzysta] liczba« [*szyk 1 : 1*] (2): Potym iest troycza pirwłza liczba nie rowna/ wżakoż fama w łobie doskonała *KłosAlg* A2v, A3v.

Zestawienia: »cała liczba« (4): Złám czałą liczbę przez fraktę iey *KłosAlg* F3v, E2v, F3 [2 r.].

»łamana liczba« = *ułamek* (7): Poczyna łie wtora część o Regule Detri w czałey y w łamaney liczbie. *KłosAlg* E2v; Regula o łamaney liczbie połpolita. *KłosAlg* F3, Fv, F2, F3, F3v [2 r.].

»liczba połpolita« = *liczebnik główny* (2): Ymyoná liczby połpolitey przelożoney. *Murm* 198; *BielŻyw* 6.

»liczba którą zową prostą [= *niezłożona*]« (1): *KłosAlg* A4 *cf* »liczba skłádana«.

»liczba skłádana, którą zową nie skłádną« = *złożona lub niezłożona* (2): á to iż iest dokończenie Liczby iuz wysłowioney/ kthorą zową prołtą á nie skłádną/ Iest też y początkiem liczby skłádaney/ która łie poniey poczina. *KłosAlg* A4.

Szereg: »liczba i wielkość« (1): Tenze też łpołob około liczby/ ktory Arithmetiką iest nazwan: y owielkosciach ktory Geometrią bywa mianowan/ wktoy m [!] łpołobie albo połtępku/ pođług rozmaitych przyłtołzywan/ licha albo czetna/ [...] rozmaite połozenia/ lidźb y wielkości połtánowione bywáią *KwiatKsiąż* 13v.

a. *Graficzny symbol liczby i cyfra; słowna realizacja zapisu* (65) : Naucz łie they liczby dobrze wymawiac. 9 1 4 2 3 5 3 4 5 6 *KłosAlg* Bv; Dobrze łie wierłz w czytaniu potoczy/ Przeto liczbá przy nich vkázuie/ Wiele ktory łylab ząwjęzuie *BielKom nlb* 7; Ten żydy piłác napirwey nauczył/ wynálazłzy bukłztaby ábo kárák [...] iákne tu obaczyłz. [...] Przez ty litery też oni liczbę rozumieią. *BielKron* 45v; Aera, nota numeri est, puta in moneta notabatur numerus quem valebat. Liczbá którą kładą ná grołze/ yáko wiele płácą *Mqcz* 4d; Wiele łie thego przygadźálo [...] / táiemnie łifty przefyłác [...] : Piłzą iedni przes káráktery nieznáiomie/ drudzy przes liczbę/ drudzy tylko przes Vocales *BielSpr* 49; Bo v Grekow iáko y y Ebreyczykow ináčzey liczby nie znáčzą/ iedno przes litery *BudNT* Kk8, Gg3; *CzechRozm* 136v [2 r.], 139v, 170, 170v; *NiemObr* 100, 173; *ReszList* 147 [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: liczba ukazuje, liczby uczyć, używać, wymawiać; charakter liczby; liczbę kłaść, przydać, rozumieć, znaczyć; pisać przez liczbę; wejźrzeć w liczbę; liczbę pisać; w liczbie pokazywać się (okazywać się) (2).

Szereg: »liczba albo cyfra« [*szyk 1 : 1*] (2): Ale iż v nich nie cyfrámi áłbo liczbą iáką ty látá piłzą/ ále łłowy dokłádnymi *CzechRozm* 137, 137.

α. *O symbolicznych liczbach w Apokalipsie, którym przypisuje się znaczenie imienia szatana, jego przedstawiciela człowieka lub pewnych przełomowych momentów w historii Kościoła Św.* (23) : Połožyl

też Duch święty liczbę człowieka y liczbę bełtiew/ fześć kroć fto fześcdzyefiāt y fześć. To iáko z dawná wiemy/ iż Pan ząwždy zákrywał czáły dekretow fwoich pod niepewnemi liczbámi *RejAp* 116v.

liczba czego (8): *RejAp* BB4, 115, 127v; Y widziałem [...] ktorzy zwyćięftwo otrzymáli nád zwierzem y (nád) obrázem iego/ y (nád) cechą iego/ y (nád) liczbą imieniá iego [*ex numero nominis eius*]/ (widziałem) ftoiące ná morzu fklánem/ máiace árfy Boże. *BudNT Apoc* 15/2; Trzećie/ iż tá będzie liczbá imieniá Antychriftowe⁸⁰: á nie liczbá czáfu ktore⁸⁰ fię Antychrift ziáwić/ ábo więc vmrzeć miał *WujNT* 870, *Apoc* 13/17, 15/2.

liczba czyja [*G sb i pron*] (13): Abowiem ci liczbá człowieka á liczbá bełtiew ieft fześć kroć fto y fześcdzyefiāt y fześć. *RejAp* 115, 116v [3 r.], *Eev*; *BudNT* Kk8 [2 r.]; *WujNT Apoc* 13/18 [2 r.], s. 869. *Cf* *Zwrot*.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: *liczba + liczebnik*] (8): Támże kładzie Duch święty y liczbę lat zyáwienia Bełtiew tey 666. *RejAp* BB4, 115 [2 r.], 116v [2 r.], 144v; *BudNT* Kk8; *WujNT Apoc* 13/18.

W charakterystycznych połączeniach: *liczba niepewna*; *liczba (jest) bestyjej* (6), *czasu, człowieka* (6), *imienia* (6), *lat zjawienia*; *liczbę kłaść (położyć)* (2); *nad liczbą widzieć*; *zakrywać pod [jaką] liczbą*.

Zwrot: »obliczyć liczbę [czyjś]« = *rozszyfrować, odczytać coś; computere numerum* *Vulg* (2): A kto ma rozum/ niech obliczy liczbę bełtiew. *RejAp* 115; *WujNT Apoc* 13/18.

β. *Cyfra oznaczająca kolejne miejsce, numer porządkowy czegoś w jakimś zapisie* (24) : *FalZioł* V 46; *Mącz* 57b; piérwża liczbá Liť vkázuie/ á druga liczbá Wiérfz. *SienLek* Aaaa3, 196 [4 r.], S; Porządek ksiąg ftárego Przymierza z liczbą/ która vkazuie/ na ktorem fie liście ktore kfięgi poczynaia. *BudBib* c4v; *CzechRozm* **7; *CzechEp* 12; Mále litery przy liczbách ábo konkordántiách ná wnątrznym brzegu/ y przy fłowiech w texcie położone/ pokázuią do ktorych fłow należy która konkordántia ná brzegu wyrážona. *WujNT przedm* 29, *przedm* 25 *marg*, Xxxxx; Té wżyfłkie mieyfćá *digniora notatu*, znióflęm z tego autorá, áby czytelnik wedle liczby rewidowawfzy mieyfćá té, wybaczał trib, którego fie ma Sędzia káždy trzymać *SarnStat* 1292; *CiekPotr* 91.

liczba czego (7): *BibRadz* *5v; liczbá bliżfłza vkázuie onéy karty liczbę. *SienLek* S; Argumentá ábo Summy Rozdziału káždego fą położone/ y liczbámi wierfzow poznaczone *WujNT przedm* 26, *przedm* 25, 28 [2 r.], Xxxxx.

W charakterystycznych połączeniach: *liczba (jest) bliższa, druga (wtora)* (3), *pewna, pierwszej* (5), *położona, rozsadzona* (2), *siodma*; *liczba karty, wiersza* (3), *w argumencie, o puszczaniu krwi; w summaryjusz, liczba ktora czyni, stoi* (2), *ukazuje (pokazuje)* (6), *znaczy* (4), *znamionuje; wedle liczby rewidować; czcić liczbę; liczbą poznaczone; po liczbie stać; omylić się w liczbie*.

2. *Kolejność, rząd, następstwo, porządek, miejsce w jakimś układzie* (24) : Bo rzekfzy Pierwfy Piotr/ miał mowić wtory Iędrzey/ trzeći Philip (czego lidzbá potrzebowałá) Lecz tego nie czyni *SkarJedn* 75, 74.

W przeciwstawieniu: »liczba ... dostojeńftwo« (1): piérwzy miedzy Apoftoły nie lidzbą/ ále doftoieńftwem. *SkarJedn* d8v.

Zwrot: »[kogo z kim] w jednej liczbie pokładać« = *tak samo traktować* (1): A Piotrá wefpołek z fobą w iedney liczbie pokládał/ ták piřząc: Co ieft Piotr? co ieft Páweł? iedno fłudzy Chriftufowi rć. *NiemObr* 42.

Szereg: »nie liczba ani porządek« (1): To znąc iż fię nie ná lidźbie áni porządek w liczeniu/ ále ná dodoftoyność [!] Piotrá S. y przodkowánie nád inne oglądáli *SkarJedn* 75.

Wyrażenia przyimkowe: »[który] wedle liczby« (1): Quotus, Któri w lidźbie/ álbo któri wedle lidźby. *Mącz* 344c.

»dla liczby« (3): Piotrá ná pierwfzym y nagłownieyfzym po łobie Apoftołem vczyńił: co wyrázili Ewániełiftowie/ mowiąc: Pierwfzy Piotr á niemowiąc (áby kto nie rzekł/ ifz to dla lidźby czyni) wtory Iędrzey/ trzeći Ian. *SkarŻyw* 597.

~ *W przeciwstawieniu*: »nie dla liczby ... ale dla dostojeństwa« (2): Lecż tego nie czyni/ dáiąc znąc/ iż nie dla lidźby rzekł pierwfzy Piotr/ ále dla doftoieńftwá. *SkarJedn* 75, 75. ~

»w liczbie« (2):

~ *w liczbie czego* (1): Będe wám czytał z Dawidá [...] Ze Pfálmu Dawidowego Dwudźieftego y trzećiego. A z Kredá Krześciánkfiego. Ze Skłádu Apoftołkfiego W licźbie Artykułu piątego Ktory ieft Philippá świętego. *MWilkHist* D4.

W przeciwstawieniu: »nie w liczbie ... ale w dostojeństwie« (1): Piotr S. ftopień iáki nád inne mieć muśi/ iefli porządkiem ma być od innych różny. A to nie w lidźbie (bo lidźbá ftopniá y grádum nie czyni) ále w doftoieńftwie onym *SkarJedn* 74. ~

»[który] w liczbie« (13): Quotus es, Którím yeftes w lidźbie. *Mącz* 344c, 344c.

~ *w liczbie czego* (1): Pfálm pierwfzy pokutny/ á w licźbie Pfálmow Dawidowych fzofty. *LatHar* 159.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [liczba + liczebnik (6), liczebnik + liczba (5)] (11): *BielKron* 144v; *SienLekAndr* a2; śiódmé przykazánié w licźbie/ á ná wtóręý tablicy/ [...] czwarté takie ieft. *BiałKat* 61, 58v; *CzechRozm* 16; *CzechEp* 182, 371; Iuftyń w oney rozmowie/ ktorą miał z żydem Trifonem/ znącźnie fyná Bożego/ wtorym Bogiem w licźbie zowie *NiemObr* 124, 125; *LatHar* 159, 318. ~

3. Arytmetyka, matematyka; arithmetica, numeralis scientia, numerus *Mącz* (6) : Licźba ieft nauka barzo zaczná y pożyteczná. Zacznóć iey z tąd fię vkazuie/ iż wśytki rzeczy od pocżátku ftworzone pod czyftim rzádem y pod pewná licźbá fą poftanowiony. Bowiem y ten ktori wśytko ftworził: nie chćiał fię z Licźby wyłánować *KłosAlg* Av; *Arithmetica*, Latine numeralis scientia, enim Graece, Numerus, Unde *Arithmetica*, Rechmiłtrská nauká Licźbá. *Mącz* 16b.

Wyrażenie: »nauka liczby« (2): Algoritmus: To ieftń nauka Licźby: Polską rzeczą wydána: Przez Kxiędza Tomáfa Kłófa. *KłosAlg kt*, A4.

Szereg: »liczba a rozmierzanie świata [= geometria]« (1): Drudzy byli Mędrzy Włóscy/ ktorých przodek Pitágorás/ ten fię nie obierał iedno w licźbie á rozmierzániu świátá y w fpiewániu. *BielKron* 121v.

4. Rachowanie, obliczanie; nauka, umiejętność rachowania; ratio Vulg, Modrz, JanStat, Cn; numerus, calculus, computatio, ratiuncula, subductio Cn (152) : Chczefzli byc prędkí w licźbie Naucz fię teý wśytkieý figuri po pamięci ná kaźdy dzień iednego rzędu. *KłosAlg* B2, kt, A4v [4 r.], B; *BielKron* 21.

W połączeniu szeregowym (1): Pod kupiectwem fię zamyka żeglowanie/ furmáństwo/ szynkárstwo y przedawanie tych wśzytkich rzeczy/ ktore fię liczbą/ korcem/ wagą/ łokciem/ kwartą y wielkością mierzą. *KlonFlis A4.*

W charakterystycznych połączeniach: liczba blach; liczba polska, słuszna; osoba liczby, pożytek; liczby pożywać; liczbę obaczać, pojąć, wiedzieć; liczbą mierzyć się; prędky w liczbie; w liczbie postanowić, stworzyć.

Zwroty: »liczbę czynić; działanie liczby« = *rachować (1; 1):* Człowiek bywa nawczony w gwiazdarskiej nawcze/ w muzycze/ w dzalaniu liczby/ w rozmierzaniu rzeczy trudnych *FalZioł V 51v*; á tym też száfowali ci Chorążowie/ kthore obierano k themu godne/ ktorzy czytać y pić wmieli y lidźbę czynić/ bierano thez s nich godnieyfe y záfłużeńfe ná wyfłze mieyfcá y *Vrzędy BielSpr 15.*

»dawać pod liczbą« (1): A wśakoż nie kazał im do rąk dáwać piędzy pod liczbą [*non supputetur eis argentum quod datur*] *BibRadz 4.Reg 22/7.*

»[co] pod liczbą odbierać« (1): Goździe/ gonty/ cegłę/ y infze rzeczy/ tak mále y mnieyfe/ pod liczbą máią odbierać *GostGosp 14.*

»poczytać, jest poczytany na liczbie; liczba [czego] ma być poczytana« = *wyliczyć, ustanowić cenę na coś; mensuram computare ad rationem, computare in ratione; ratio debet computari JanStat [szyk zmienny] (2 : 1; 1):* tedy Zupnik/ który dżierzy Zupy do wiernych rąk/ nie ma ináczey miáry soli poczytać ná liczbie/ iedno po cztery grofze. *SarnStat 373, 373, 374, 375.*

»pość w liczbę« = *zostać policzonym (1):* A to káždy da kthory iedno poydzie w lidźbę [*qui transit ad nomen*]/ puł *Syklá Leop Ex 30/13.*

»zamierzyć dni pod liczbą« = *wyliczyć długość życia (1):* Zámierzył im dni pod liczbą y czas pewny/ y dał im moc nád rzeczami ziemfkiemi. *BibRadz Eccli 17/2.*

»liczbą zliczyć [co], liczony« (1 : 1): ábowiem ná wadze ważył fwiát/ á miárą rozmierzył czáfy/ y liczbą zliczył czáfy [*et numero numeravit*] *Leop 4.Esdr 4/37;* Nie liczbą liczoné, ále fpráwnym gwichtem máią bydź wotá wázoné. *SarnStat 47.*

Wyrażenie: »omyłka w liczbie« (1): Do czego przyftąpiłyby zdánia Woiewod y Káfztellanow/ [...] ktorziby byli wfze^{go} w onem powiećie świádomi o ktozemby rzecz byłá: tak izby fię wielka omyłka w tákief liczbie z ftác niemogła [*ut parvus error accideret, hac ratione ineunda*]. *ModrzBaz 120v.*

Wyrażenia przyimkowe: »według (a. wedle) liczby« (6): *RejPos 66v, 101v;* Rzędy záfie [...] ftáwiáli odliebie ná fześci ftop áby byli wolni ku ftrzelániu/ według they liczby y mieyfcá/ może więczfe woyfka ftháwiác. *BielSpr 17; SarnStat 365.*

~ *według liczby czego (1):* O dawności ich nie możem ináczey náleść iedno według ich liczby lat/ olimpiades/ bo v nich olimpiades/ iedno cztery látá náfze waży *BielKron 98.*

według liczby czyjej [w tym: G pron (1), pron poss (1)] (2): *BielKron 98;* Popátrz (kto iych pińmo ććiefz/) do 10. Roz: Mattheufza według náfzey liczby w wirfzyk 12. tam naydziefz w pośpolitych kśięgach tak ten wirfz napifany *BudNT przedm b3.* ~

»pod liczbą« = *obliczywszy (7): OrzRozm M4;* W ten czás Vrzędnikom przędziwo pod liczbą ořtáwowác *GostGosp 72.* Cf »dawać pod liczbą«, »pod liczbą odbierać«, »zamierzyć dni pod liczbą«.

~ Szeregi: »pod rządem i pod liczbą« (1): Zaczność iey [liczby] z tąd sie vkazuie/ iż [...] pod czyftim rządem y pod pewną liczbą fą poftanowiony. *KłosAlg* Av.

»pod liczbą i pod wagą« (1): A nim fpołu Eleázárowi fynowi Fineefowemu fktoremi był Iozábád fyn Iezufów/ y Noedia fyn Banuiego Lewitowie/ á wżytko pod lidźbą y pod wagą [ad numerum et ad pondus universa Vulg]/ y tádmże zárázem fpifano wżytkę wagę ich. *BudBib* 3.Esdr 8/64. ~

W przeni (4) :

W połączeniu szeregowym (1): Ale (ty Pánie) wfyfłtkieś rzeczy pod miarą/ pod liczbą/ y pod wagą [in mensura et numero et pondere] rozłóżył. *Leop Sap* 11/21.

Zwrot: »być w liczbie [czyjej]« = być policzonym (1): Bo fndaz namnieyfía końc ćiałá moiego ieft wliczbie twoiey [bożej] *RejPs* 206v.

Szeregi: »rząd a liczba« (1): [też gospodarski jest kto liczby dobrze a pobożnie pożywa] ktori [Pan Bóg] w rządzie á wliczbie fłufznej wifłtko [!] poftanowił. Nie dla lichwy albo chytrego łupieftwa *KłosAlg* A4v.

»liczba i (albo) waga« (1): bo yako krople morfkye nyemogą bycz zlyczone yeno oth fámego boga ktory wżytko y wlydzbye y w uadze ftworzył *PatKaz III* 125v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

a. Sposób liczenia wartości; wartość płatnicza, obliczeniowa (116) : *ZapWar* 1527 nr 2534; slachetny Pán waltyn Gofztomfky ma dacz pyerwłznych pyęnyedzy 50 m. Lyczbi po 20g na Swątky prziflę *ZapKościer* 1585/57v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy państw lub terytorium [liczba + przymiotnik (103), przymiotnik + liczba (8)] (111): Item a ktho dzyewka zgyey dobrą wolyą a przyaflywywe wefzmye ma dacz polthori kopy a lydzy walaſkyey pyąoz slotych afpramy. *MetrKor* 34/135v; thedi viny dzyefzyancz grziwyen, podolſki liczbi starofczie prepadnye *MetrKor* 40/823, 34/135v; *ZapWar* 1527 nr 2381, 2382, 1532 nr 2415, 2471, 1549 nr 2657, 1550 nr 2665; *ConPiotr* 31v; ktory dom ieft na Szacunku marc. pulpiętha Sta liczby pruskiey *ZapKościer* 1580/7v; Opatrznemu Tomaszowi Bachowi marc. dwadziefća liczby pruskiey na karczmę iemu daiąc. *ZapKościer* 1582/26v; a tak [...] Myal dacz slachetny pán Caſper placheczſky za Głowyę bratha Simona lubanſkego. yako 30 slotych Lyczby polfky každy sloty Rachuyancz po 30 g *ZapKościer* 1582/34; poziczęł fumę piędiedzi 30 grziwien liczby prufkj *ZapKościer* 1589/87v, 1579/2 [2 r.], 2v, 3, 1580/4, 4v (91); ná ratufz przednieyfzého miáftá pozwáni bydź máią/ y winą ftá grziwien piędiedzy liczby polfkiéy karáni/ tyle kroć/ ileby niedbáli w vrzędzie fwym náleżieni byli *SarnStat* 271, 407, 1149, 1209, 1242, 1250 (10).

W charakterystycznych połączeniach: liczba kościelna, krakowska, podolska, polska (23), półgroszkowa, pruska (83), wałaska (2), żydowska (2); liczba monety; grosz [jakiej] liczby, grzywna (27), kopa, marka (62), piędiedz (5), półgroszek, ważność, wina, złoty (12).

Szereg: »moneta, (a, i, et) liczba« [szyk 10 : 5] (15): Iako on mnye nye pozyczyl sta slotych monethy y lyczby polskyey na skupowane dzezaczyn *ZapWar* 1527 nr 2382, 1527 nr 2382, 1532 nr 2415, 1549 nr 2657; Trzy thyfiancze zlothich monethy, a lyczby nalfy Polfkiey, na obronę thego roczną przyłozic. *ConPiotr* 31v; *ZapKościer* 1580/13v; A nápotym ieno drobne piędiedze/ álbo zgoła grzywny monety y liczby Polfkiéy [marcae moneta et numeri Polonicalium *JanStat* 376] *SarnStat* 407; [Podymnego] po dwa grofzá monéty y liczby/ która półpolicie w króleftwie bieży [per duos grossos

monetae, et numeri communiter in regno currentis JanStat 798] / Nam y potomkom nálezym będą dawać y płacić *SarnStat 1055, 1162, 1209, 1242, 1250, 1251, 1255, 1256.*

Wyrażenie przyimkowe: »na liczbę [jaką]« (2): *MetrKor 34/135v*; Wyfzło ná ty rzeczy złotá XXIX libr/ fiedm let y trzydzyeści fyklow/ fyklus waży według Żydow ná liczbę kościelną vncią nálezę. *BielKron 35v.*

5. *Rachunek, obrachunek, rozliczenie się, sprawozdanie; ratio BartBydż, Mącz, Vulg, PolAnL Cn; calculus Mącz, Cn; computatio, expensi latio, subductio Cn (329) :*

a. *Z pieniędzy lub innych spraw materialnych (168) : BartBydż 128b; (nagł) Dworzka liczba. (-) Krol nalez miłofciwy Sigmunt: odložil 473005. zło. na obronę sławnego krolestwa Polkiego/ za ktore chce mieć iezdnych 3880 A piefzych 750. KłosAlg Gv; Nuż więc ftároftowie owi Y tenći czáfem włowi Bo chocia dzierży árendą Wždy iednak oftrzyfłki będą A choć ná liczbie przeftanie Przed fie dłužen nie zoftanie Bo łácniey fie wždy wylíczyć Niż fie ná fwey troffe czwiczyć *RejRozpr C4; GliczKsiąż 14; y Poborcomby zásię fwoie cyrográfy dawáli: áby/ gdyby do liczby przyfzło/ oboie cyrográfy/ oboiey ftronie byłyby świádkámi. ModrzBaz 125; Vrzednik ma w káždym rozchodzie ftrzedz/ áby nie był wiefzy nakład niż pożytek: [...] bo mu słuźnie Pan tego nie ma przyiác ná liczbie. GostGosp 16; Retentow przy liczbie nie ma dawać Vrzednik/ gdy mu Pan zákázuie borgowác. GostGosp 50, 16, 52, 108, 114, 158 [2 r.]; Przyczyná tego: iż pieniádze Królá Ie⁸⁰ M. ná liczbie Zupnéy/ [...] bywáiá vmnieyfzáné. SarnStat 372, 336, 359, 373, 414, 416 (14).**

liczba czego (6): Rozchodow z fkárbu liczbá/ y oftátká dopátrzenie: áby ztąd možono wiefzić/ iefli trzebá iákie pieniádze zložyc. ModrzBaz 93v; SarnStat 417; VotSzl Ev. Cf Zwroty.

liczba z czego (31): BielKron 360; á to Experiencya vczynilá: žeby y fkory porzádnie chowano/ iákoby z tego porzádna liczbá bylá. GostGosp 116; potym gdy oné do słuźnych lat przydá/ od opiekuná zwykły wycięgác liczbę z dóbr y rzeczy ruchownych y nieruchownych którychkolwiek. SarnStat 584, 364 marg. Cf Zwroty.

liczba czyja [= przez kogo wykonywana; w tym: G sb i pron (6), ai poss (1)] (7): Poborców liczbá/ ná Séymie przy liczbie Prowizorfkiéy bydż ma SarnStat 444, 355, 444. Cf »liczby słuřać«.

W charakterystycznych połączeniach: liczba doskonała, dostateczna (6), dworska, krolewska, łacwiejsza, porzádna, pospolita, prowizorska, ziemská, zupná; liczba dyspensatorow, kuratorow, kwestorow, od mężow, od pisarzow (2), od poborcow (3), rest, rozchodow, słuğ, szafarstwa, szafarzow, zup; liczba z czynszow (3), z dóbr, z dochodow (3), z krzywd, z kupiectwa, z kwarty, z odbierania, z opiekuństwa, z pieniády, (z) poborow (2), z pospolstwa, z prowentow (2), ze skarbow, ze stada (3), z szkod, z włodowania, ze wszystkiego, z wydawania; liczba z niewolniki, z(e) słuğami (słuźebniki) (5), z urzędnikami; liczba przed deputaty (2), przed podskarbiámi, przed pošty, przed prowizorámi, przed radámi, przed sádem; liczba wedle inwentarza, szafunku; liczba o retenta; liczba w rejestrze; ostatek liczby; do liczby naznaczoney, przyść; skubać się około liczby; z liczby kwitowác, oddany; liczbie prefigowany; liczbę pisać, wycięgác; o liczbę pociágnác; z liczbá przyjechać; na liczbie przestać, przyiác; przy liczbie bywác, oglédać, pokazać, usprawiedliwić (2).

*Zwroty:»liczbę [od kogo] brać (a. wybierać), przymowác; [komu] na liczbie przyięto być ma« [szyk zmienny] (3 : 1; 1): od pifarzow liczbę wybieray *FalZioł V 53, V 50; BudBib 4.Reg 12/14; A cokolwiek**

do fkarbu náfzého królewfkiego/ ábo ná Zołniérzá/ [...] vczynionym wydano ieft/ to im ná liczbie przyięto bydź ma. *SarnStat* 355, 357.

»liczbę czynić (a. uczynić), sprawiać (a. odprawić), działać; o liczbę czynić; liczba ma być (a. jest) czyniona, odprawi się; czynienie (a. uczynienie) liczby; czynienie liczbie« = *rationes dispungere Mącz; inire rationem Calag; colligere Calep* [w tym: z czego (25), komu (9), przed kim (7), z kim (5), czego (1), z kogo (1), od kogo (1)] [szyk zmien] (51 : 2 : 1; 1; 4 : 2; 7; 1): *FalZioł* V 53; A potem dzieciom onem zonych pieniędzy głównych liczbę czynicz gdy kv liatom przidą. *ComCrac* 16; Bo więc łączniey ftego wyniść Kto ma ftrochy liczbę czynić *RejRozpr* D3; *LibMal* 1545/102v; *RejKup* a6v; *Diar* 81, 91; *DiarDop* 116; Też Ráyce powinni ná każdy rok przed ftárszymi y celnieyfzymi s poľpolftwá liczbę czynić/ ze wzyftkich wziętych dochodow Mieyfkich. *GroicPorz* b4v, gg3v; *Leop Dan* 6/2; *UstPraw* B3; A po niemáłym czáfie przyfzedł pan onych fłuźebnikow/ y vczynił liczbę z nimi. *BibRadz Matth* 25/19; *Goski* A4, A14v; Thegoż roku Strozberg Probofzcz Gnieznienfki był pozwan y poiman [...] przeto iż liczby nie vczynił zdochodow Papiefkich *BielKron* 378v; *Mącz* 331d; *RejPos* 246; A liczbę z odbieránia y wydawánia czyniliby wzytcy weľpolek ná każdy rok ná feymie *ModrzBaz* 123v; *Calag* 389b; *GórnRozm* C2v, G3; Niechaize wam ten Depeculator fztich wztitkich fzkod y krziwd litzbe tzini *Paprup* K, K, K2v; *ActReg* 45, 163; *Calep* 215a; *GostGosp* 50, 154; *WujNT Matth* 25/19; Ale niechay będzie przyięgły/ y fpoľobny do czyniění liczby poľpolitęy/ ziemfkiey/ y królewfkiey ofobliwęy *SarnStat* 336, 336, 346 [2 r.], 355 [4 r.], 363, 364 [4 r.] (37); *VotSzl* Ev.

»liczbę da(wa)ć (a. oddać); liczba ma być oddawana« [w tym: z czego (2), od kogo (1), czego (1)] = *rationem referre Mącz, Cn; reddere rationem Mącz, Vulg* [szyk zmienny] (4; 1): *Mącz* 347a, b; A ták niezdroźnaby była rzecz [...]: á z tego cokolwiekby się ná dáry wyłóżyło/ iáko y z infzych nakłádow potrzebnych/ žeby Podfkarbi liczbę dawał. *ModrzBaz* 22; *WujNT Luc* 16/2; *SarnStat* 1202.

»liczbę kłaść; na liczbę kłaść, ma być kładziono; na liczbie kłaść, ma być (a. jest) kładzion(y)« [w tym: z kim (6), komu (3), czego (1)] = *rachować się, rozliczać się z kimś; rationem ponere Mącz, Vulg, JanStat; calculum ponere Mącz; ad rationem ponere, in ratione computandus JanStat* [szyk zmienny] (8; 2 : 1; 2 : 9): *RejKup* cc2; A przetoz przypodobane ieft kroleřtwo niebiefkie człowiekowi Krolowi ktory chciał liczbę [!] kłaść z flugámi fwemi. A gdy iuź począł kłaść onę liczbę/ przywiedziono mu iednego ktory mu był dłuźen dziefięć tyfięcy funtow. *Leop Matth* 18/23; *Mącz* 31e; *RejPos* 246 [2 r.]; *BudNT Matth* 18/23; *GostGosp* 50; *WujNT Matth* 18/23, 24; Báľwan foli dárowány Zupnik Krolowi ná liczbę po czemu kłaść ma. *SarnStat* 372 marg, 338, 372, 374, 376 [5 r.], 377, 378 [2 r.].

»na liczbę przyść« (1): Zábľadzi teź iáłowicá Ná ftároľtę poľowicá A czáfem fie wfytká zeydzie Wfák to ná liczbę nieprzydzie *RejRozpr* C4.

»liczby sľuchać, sľuchanie (a. przesľuchanie, a. wysľuchanie)« [w tym: czyjej (4), od kogo (1), z czego (1)] [szyk zmienny] (7 : 3): *KromRozm* I Bv; *ModrzBaz* 123v; *ActReg* 9; *GostGosp* 150; *WujNT* 73; á to wzyftko wiernie fpiľać ma/ y tym którzy liczby flucháią pokázác [conscripta rationistis enodare *JanStat* 39]: áby oni ogládáli/ ná wiele Summá pieniędzy królewfkich wychodźi. *SarnStat* 374, 412 [2 r.], 413, 970.

»usieść na liczbie« = *przyjmować rozliczenie* (1): A gdy iuź vľiadł ná liczbę oney/ przywiedziono mu iednego/ co mu był zoľthał dzyefięć tyfięcy funtow. *RejPos* 246.

»na liczbie zostać« [*w tym: komu (1)*] = *zostać winnym, nie móc rozliczyć się do końca* [*szyk zmienny*] (6): gdym bil v pana tharnowfkyego pyfárzem thedym bil zořthal fyedm feth korczy owfía na lyczbye, kthorym owyefz przedawal befz wyedzenya panfkyego *LibMal* 1545/102; *MurzNT* 88v; *BielKom* G2; iř niebořátko chłopek/ zlfkřzy fie vmilkł/ y pořzedł precř/ máiącz pewnie zá tho/ iř iefczće bárwirzowi zořtał ná licźbie. *GórnDworz* R8; *SarnStat* 89, 416.

Wyrażenie: »liczba roczna (a. doroczna)« (3): *GostGosp* 167, 167 řp; Przeto iefczće trzymác mam/ poki nie przeřtáną Pifác tey licźby roczney *KlonWor* 79.

Szereg: »ratio abo liczba« (1): *Rationem* ábo liczbę řzáfunku *et villicationis fuae*, niechby ná pocřátku Seymu/ záraz *in facie totius Reipub*: czynili ři řzáfárze/ przy zdawánium vrřędow řwych *VotSzl* Ev.

Wyrażenia przyimkowe: »dla liczby« (5): ma qwit wřiąć co potrzeb wyda od gořciá álbo od řlugi iego: dla licźby y wiáry co wydał. *GostGosp* 24, 16, 24, 50, 56.

»wedle liczby« (1): A przymiárek ma bydř wiádomy y nápiřány/ v korcá 4. 8. 10, potym w řáfztu: tákře y dáley/ wedle licźby. řć. *GostGosp* 156.

a. Wyrażony w liczbie stan posiadania, majątku; rachunek, konto (4) : Dopiro cbce bydř rřádnym: dopiro ráchuie, Dopiro kreteř pfuie; po obiedzie řyřzká. Potrzebá tego przedřię, áby mi řię liczbá Dořtáteczna ze wřzyřtkiey řummy pokazálá. Liczbác řię okázuie: lecz mořzenká puřta. *CiekPotr* 34.

liczba z czego (1): Potrzebá tego przedřię, áby mi řię liczbá Dořtáteczna ze wřzyřtkiey řummy pokazálá. *CiekPotr* 34.

Wyrażenie przyimkowe: »[ile] na liczbie« = *w majątku* (1): zowiá go Doktorem *Hiperbolicum*, tákowego včřyřcielá/ ktory vmie z komorá wielbłádá včřyniř/ ktory tyřiącámi potřzáfá/ á ledwie pięć ná licźbie *ReszPrz* 64.

Przen: *O stosunkach między Bogiem i człowiekiem* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »na liczbie« (1): Nie iřbym řzukał datku: ále řzukam owocu ktoryby obřitował ná licźbie wářzey [*in ratione vestra*]. *WujNT Philipp* 4/17.

b. *Z jakiejř działalności, czynów lub spraw; pensum* *Modrz* (161) :

liczba czego (5): *Cf czego od kogo*, »liczbę czyniřć«, »liczbę dawać«.

liczba czego od kogo (3): Iřz cokolwiek on wednie čřyniř/ widział albo piřał to wřzyřtko wieczor wřpominał/ iakoby od řiebie dniowych řpřaw [!] licźby pořádał *KwiatKřiqř* I2v. *Cf* »liczbę brać«.

liczba z czego (9): *BielKom* C6; Co iefřliby řli byli/ á więcey rřeč řwá niř pořpolitá miłowáli/ ázaby niebyli godni/ řeby ie z vrřędu złóżywřzy/ w piřwřzem ich řtanie zořtáwiono/ á licźby řię z onego vrřędu od nich domagano [*ratioque gesti magistratus ab eis reposceretur*]? *ModrzBaz* 44v. *Cf* »liczbę czyniřć«, »liczbę dawać«.

W charakterystycznych połączeniach: liczba administracyjnej, z czasu, nauk, roboty, słow, (ze) spraw (3), *z urřędu* (3), *z włódowania, ze wszego; sroga liczba; liczby pořřádać*.

Zwroty:»liczbę [*czego od kogo*] brać (a. wybierać)« = *odbierać sprawozdanie z czegoř*; *rationem* (a. *pensum laboris*) *exigere* *Modrz* [*szyk zmienny*] (2): á iáko od rřečřy řpřofnych/ ták y od řłow nieucřřiwych niechay ie hámuiař/ biorąc od nich liczbę řłow y řpřaw wřzyřtkich. *ModrzBaz* 10v, 10v.

»liczbę czyniřć (a. uczyniřć)« [*to tym: z czego* (6), *komu* (2), *czego* (1)] = *rationem reddere* *Modrz* (8): *BielKron* 105; iř miał [*Scypio*] ze wřzyřtkich řpřaw řwych liczbę czyniřć/ onym řurowym

Sędziom/ ktorzy najmnieyże przełtępki frodze karáli *Górndworz* Aa7; Tych obyczaiow wieleby wftáło/ kiedyby káždy liczbę musiał czynić y z czáfu ftrawionego/ y zrzeczy od siebie wczynionych. *ModrzBaz* 83, 48, 44v, 76; *SkarŻyw* 107; *Phil* E.

»liczbę da(wa)ć« [w tym: czego (1), z czego (1), komu (1)] (3): *Diar* 86; *DiarDop* 109; Nihil est sapientis praestare nisi culpam, Mądry człowiek z żadney rzeczi bárziesy nie winien liczby dác yáko z wyftępu że sie przezeń ftál álbo mądry ninacz bárziesy nie winień odpowiedác yáko ná winę przezeń dopuřczoną. *Mącz* 419b. [Cf *Przen BielKron* [206]].

Iron. (1):

Zwrot: »liczbę czynić [komu]« (1): oto wam Krol ie⁸⁰ m. litzbe tzini/ iadl w piatek ribi á wfobote grzibi *Paprup* K2.

W przen (5): *Leop Ier* 23/4; A wřzyfcy álbo nowe ftroie wymyřláią Albo drogie podárki pogotowiu máią. Y tryumphy gotuią: káždy ná tym ftoi/ Zeby tákiemu Pánu znák dał chęci swoiey. Y tyż łam nic nie myřliř z czymby fię pokázác/ Y z ciemney niepámięci liczby fię wymázác? *WitosłLut* A2v.

Zwroty: »czynić liczbę [komu z czego]« (1): ále iż teź ma y niektore łady táiemne z ktorych nam nie powinien czynić liczby *BibRadz* I 273v.

»na liczbie zostać« [w tym: komu (1)] = być dłużnym coś komus (2): A thák gdy fwych dobrich myfli wřywamy/ trzebá sie nam pilno wygiřkác/ ábychmy ich ták yřywáli/ żebychmy áni Bogu/ áni żadnemu człowieku ná liczbie nie zořtáli *RejZwierc* 103, 156v.

Przen: O stosunkach między człowiekiem a Bogiem; sprawa, odpowiedzialność, sąd (139) : *RejKup* bb7v; A tu káždy zrozumieć może co to ieřt zá ftrách/ ftráciwřzy tu wřzytko włodárřtuo swoie/ ielzche ktemu tám przyřć ná trudną liczbę á ná frogie dekretá *RejPos* 190v, 192v, 193, 280v.

liczba od kogo, od czego (5): A czegoż řzukamy v tego fwiátá nędznego? Oto pracey/ kłopotu/ á zatrudnienia/ zniewolenia myfli swoich/ y trudney liczby od Pána řwego *RejPos* 316v, 192v, 201. Cf »liczbę brać«, »liczbę dác«.

liczba z kogo, z czego (66): tak teź Pan bog będzie chczáł od nas Ličby nieyedno zewřlytkjch rzeci ktorich nam tu naczas wřzicřł ku dobremu Sařowanu/ ale teź y řprořnych řłow nářłjch *RejKup* a6v, e7v; Wřzytko więc iuř zátłumi oná marna chćiwořć/ Ze zginie miłofierdzye/ zginie řprawiedliwořć. A iákoř tu więc będzie z oney liczby wynidź/ Kiedy ią Pan rořkaže s tych řzáfunkow czynić. *RejWiz* 191v; *RejPos* 163, 185v, 280, 281; *SkarŻyw* 473. Cf »liczbę brać«, »liczbę czynić«, »liczbę dác«.

liczba komu (40): *RejKup* e7v; A po puřroku/ gdy widziál iáko to wrząd trudny a wielki/ y iáka zniego lidźbá Panu Bogu/ [...] z wielką pokorą [...] Papieřtuo řpuřćil *SkarŻyw* 473. Cf »liczbę czynić«, »liczbę dác«, »poczytác na liczbie«, »na liczbie zostać«.

liczba z kim (1): Ktoř fię ćiebie nie przełęknie Pánie? [...] Kto fię nie przeřtrářzy ná liczbie z ługámi twemi? *SkarKaz*)(3.

liczba czyja (11): A Tu pátrzay/ iáki Pan thwoy tu nadobny porządok [...] zořtáwić á pořthánowić raczył [...] nářthrářzywřzy cie onymi trudnemi liczbámi thwemi/ onymi okrucieřřtwy řładow swoich. *RejPos* 267v, 192v, 193, 193v, 201, 248v (9). Cf »powołác na liczbę«.

W połączeniu szeregowym (1): Wiem iż zá řobą grzechy mař: á przed tobą řmierć řtrářzliwa/ y przygody do niey nie řpodziane/ á rozmáite ftoią: řład řrogi/ lidźbá trudna/ gorące piekło *SkarŻyw* 4.

W charakterystycznych połączeniach: liczba dostateczna, nędzna, słuszna, sroga (18), trudna (5); liczba z czeladki, z domku, z dusz (za dusze) (3), z dziątek, z groszy, z grzechow, za każdego, mow, myśli (2), panowania, pasterstwa, z postępku, z powinności, z rozdawania za się (z siebie) (7), (ze) słow(a) (5), (ze) spraw (7), z szafarstwa, z szafunku, z taleńczyku, z uczynkow (5), urzędu, z włodarstwa (21), ze wszystkiego (ze wszystkich rzeczy) (2), (z) żywota (2); liczba biskupowi, (Panu) Bogu (20), Chrystusowi, pasterzowi, pryncypałowi; liczba od Pana; liczba z sługami; chcieć liczby (5), czekać, napierać się, potrzebować (4), szukać; z liczby wyni(ś)ć (2); folgować liczbie; gotować się ku liczbie; gotować liczbę; przyść na liczbę, wrocić się, wsiadać; nastraszyć liczbą; przestraszyć się na liczbie.

Zwroty: »liczbę brać (a. odbierać)« [w tym: z czego (2), od kogo (1)] = *rationem exigere* Modrz [szyk zmienny] (2): A zaż pan bog niebędzie łtego lidźby brał (będzie) abociem on zna z krytołci [!] łercza nałzego. WróbŻołt 43/22; ModrzBaz 136v.

»liczbę czynić (a. uczynić), działać (a. udziałać)« [w tym: z czego (37), komu (6), z kogo (2), za kogo (2), przed kim (2), za co (1)] [szyk zmienny] (47 : 6): RejPs 140; Wczymeż vboga przewinił Abys łtego Lyczbą czynił. RejKup c; Krjłtus każe ćinić lićbe Bilkupowj RejKup bb5, b3v, b4v [2 r.], b7, b7v, c6 (19); Káždy zá łyę Bogu bęđyę lidźbę czynił. KromRozm I Bv; KromRozm III H5; KrowObr B4, Cv, 41v; RejWiz 19, 178v; BibRadz Is 41 arg; BielKron 201; LeovPrzep E4v; RejPos 146v, 190v [3 r.], 191, 191v, 192v [3 r.] (13); RejPosWiecz³ 99v; KuczbKat 60; RejZwierc 167v, 272v; CzechRozm 205; SkarŻyw 238; NiemObr 41; IOłt Glac tu leży łzáfazr wierny pánu łwemu Królowi na północy niezwyćiężonemu. Teraz, ma liczbę czynić przed pánem groźnieyłzym/ Gđzie káždy winien/ by tóz był naniewinnieyłzym. KochFr 117; ArtKanc S17; WujNT 568.

»liczbę dać (a. dawać, a. oddawać); liczba musi być dana« [w tym: komu (25), z czego (21), czego (6), za co (5), za kogo (4), przed kim, przed czym (2), od czego (1), z kogo (1)] = *rationem reddere* PolAnt, Modrz, Vulg; *ratio reddenda est* Modrz [szyk zmienny] (40; 1): SeklKat H2, Z2, Z3v; RejKup b2v; KromRozm III L2; bo czas być musi iż ze wszystkiego WKM Panu Bogu liczbę dać musisz Diar 89; RejWiz 178v; BibRadz *3, Rom 14/12; po dłuęy rozmowie około bołkiey chwály/ taki wyrok vczyniono/ áby łie według Wormáckiego Dekretu Celárłkiego záchowáli/ iákoby Bogu y Celárzowi liczbę dáli z vczynkow łwych BielKron [206]; GórnDworz Gg5; RejPos 139, 228, 346v; BiałKat d2; GrzegŚm 12; WujJud 15v; KarnNap ktv; Coż v ćiebie waży baczenie ná Bogá/ ktoremu liczbá włzytkich łpraw náłzych muśi być daná? ModrzBaz 107v, 69, 90, 134, 135v; SkarJedn 82; SkarŻyw 58, 184, 472; CzechEp 26, 56, 62; NiemObr 112; ReszList 164; KochWr 27; LatHar 374; WujNT Matth 12/36, s. 52, Rom 14/12, Hebr 13/17, 1.Petr 4/5, Bbbbbb2v, Bbbbbb3v.

»na liczbie poczytać [komu]« [szyk zmienny] (2): Iedny byerze [Pan Bóg] przed czáfem by łie nie zgorłzyli/ A drugyę iż prze grzech łwoy też tho záłłżyli. A przedłię to ná liczbye poczyta káždemu/ Iełłi łszedł z wiernym łercem dułaiąc tu iemu. RejWiz 95v, 132.

»powołać na liczbę [czyjł], do liczby [czyjeł]« (1 : 1): Iż gdy łie thego nawięcey nádzyewáć nie bęđyęłz/ iż chce zákołátáć [Pan] we drzwi thwoie/ á powołać cie ná łroęą liczbę łwoię. RejPos 346, 193v.

»liczby słuchać, słuchan« [w tym: z czego (1), za kogo (1)] (3 : 1): RejKup f8; BOg nikogo nie łądzi złęgo/ áni licźby łłucha/ czego komu nie dał CzechRozm 258v; CzechEp 99; NiemObr 41.

»stanać, stawiony na liczbę; postawić się z liczbą, na liczbie« [w tym: czego (1), komu (1)] [szyk zmienny] (1 : 1; 1 : 1): Náuka ítráfzna iako íe mamy poítawíc z liczbą íwego włodáríthwá przed Pánem íwoim *RejPos* 190v *marg*, 193, 194; *LatHar* 670.

»[komu] na liczbie zostać« = *być dłużnym coś komus* (4): Íako íe Pánu modlíć czúíac cięfzkość grzechu/ íz by thez y náwíeítzý był/ káždy íemu ná liczbíe muší zoítáć. *LubPs* ee4v *marg*; *RejPos* 236v, 252; *CzechRozm* A4v. [Cf *W przeni RejZwierc* 103].

Szeregi: »sąd i (to jest) liczba« [szyk 1 : 1] (2): Ale zły ílugá wrzucon yeít do cyemności zewnétrznych/ á nye pírwey/ álíz íye pan wrocił ná liczbę/ to yeít/ ná íąd. *KromRozm III* C8v; *LatHar* 670. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»liczba a sprawa« (2): íz w on czás y oni przyiaciele drudzy/ [...] wydádzą íwíadectwo zá tobą czáíu oney írógiey liczbý á ípráwy twoiey *RejPos* 193v, 346v.

6. Ilość, wielkość czegoś lub kogoś; numerus *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat* (634) : *RejPs* 216; *GroicPorz* ffv; *Leop* AA3a; A ták wízytkich co z Íakobem wefzli do Egíptu býło íiedmńdzíeít oíob. (*marg*) Greccy wykládcze w wykládczíe íwym przydáli Píeć oíob/ o ktorey liczbíe Sczepan íwíeýty w dzieíoch Apóítóílkich przypomína [...] (-) *BibRadz* I 28c, I 28c *marg*; *GrzegRóżn* Nv; *RejAp* 117v; *BiałKat* 43v; Lepiey że íam Staw ná rybí [!]/ wíe tez co weń wíádzí/ y máło mu íye tez chybí ónéy liczbý/ áby íeý ná Spuście ípełná włóvíć nie míáł. *Strum* K4v; *CzechRozm* 138v, 139, 141 v; Zwykly biegleýfzym przekázáć/ náđ to wotá wíeýcey licząc níżlí íe wázáć/ zwykly íię o ono zdánie zá ktorym ídą ípíeráć. Ale my pewney liczbý zámíerzyć níemożemy *ModrzBaz* 92, 30, 92; *SkarŻyw* 207 [2 r.]; Ty kíeýgi y w liczbíe y w zacności íą doíkonále y cále *CzechEp* 132, 178, 371, 372, 378; *ArtKanc* K2v; *GostGosp* 110; *OrzJan* 41; á ktemu żebyś w ímíertelnych grzechách [...] liczbý íle móżeíz pámíeítáć/ nie opuítzczáł. *LatHar* 111; Boleścí Pánný náśwíeítzey píeńnaścíe íię tez póložýło: áby íię z rádoścíámí íeý tá liczbá zgadzálá. *LatHar* 493, 319, 509 *marg*; *SarnStat* 1201; W bóítwie liczbý nie máíz dwoíákíey/ ání troíákíey. bo íię bóítwo nie dzíeli: ále tyló w íámych períonách z ítrony pochodzenia íedney od drugiey/ táđ liczbá íeít trzech/ Oycá/ Syná y Duchá á. *SkarKaz* 276b, 276b *marg*, Ooooo.

liczba kogo, czego (236): á gdy íe D[e]metríus o lídźbíe kíąg pytał, odpowíedzíá [że] dwadzíeíca tyfíeýci ích míáł *BielŻyw* 111; *MiechGlab* 13, 34 [2 r.]; *RejPs* 61, 83v, 207 [2 r.]; *HistAl* E2; *KromRozm I* K2; Obíedz wííyítkie pokolenía Íráeílkíe od Dan áż do Berfábee/ á pólícz wííyíthek lud/ ábyđ wíedzíáł liczbę íego. *Leop* 2.Reg 24/2, 1.Par 25/7, *Esth* 9/11, *Rom* 9/27; á choćíáż wám y plew nie dádzą/ przedzíe wy zwykłą liczbę cegły oddawáyícíe *BibRadz* Ex 5/18, I 71b *marg*, *Num* 26/34, 50, 51, I 138d *marg* (13); á nápirwey poczęlí pífáć olímpíades zá krolá Íudá Ozyáfzá. Wízákże hístórye ích náýduíá íe íeífcze przed Troíáńlką wálká/ bez liczbý íat. *BielKron* 98, 30v *marg*, 81, 92v, 219, 266 (10); *LeovPrzep* F, H; *RejAp* 65v, 81 [2 r.], 90v, 169v; chcíábych/ áby íobie pan obráł s póírodká zacnieífzey ílácthy/ pewná liczbę mádrych ludzł *GórnDworz* Hh5, Gg2v; A tez dokláda/ íz tífzfczey ná ten czás býło czterzy tyfíáce/ chlebá ííedmíoro/ rybek liczbý nie póložýł/ íedno pífze íz ích máło býło *RejPos* 183, 22; Períon w Bóítwie liczbá y rozdzíáł. *KuczbKat* 15 *marg*; *BielSpr* 52; Ná íego słowo vtwíerdzone íą gwíazydy/ á on íam zná lídźbę ích. *BudBib* 4.Esdr 16/57, b3, *Lev* 25/16, *Num* 1/2, 20, 22, 24; *BudNT* 1.Mach 10/85; *CzechRozm* 42v; Przewo trzebá żywotá dworzáńfkíe⁸⁰ dóbze

poprawić/ wedle tego sfołobu iákořmy wyřłzey nápiřáli/ á káždemu Pánu wedle řtanu iego pewná liczbę sług zámierzyć/ áby nád nię więcey sług nie chował. *ModrzBaz* 37v, 33v, 92, 103v [2 r.], 113, 119, 120 [2 r.], 120v; Kto grzéchów řwoich liczbę wiedzyć może? *KochPs* 27, 213; Y Heliař przez tęřz lidzbę dni pořzcząc/ widzenia řię Bożego godnym řtał. *SkarŻyw* 208, A5v, 136; *StryjKron* 51, 492, 532 *marg*, 672 *marg*; *CzechEp* 371, 376; *KochJez* B2; *ReszPrz* 14; Amón liczbą rycerřtwá zdał řye potężnieřlyzy *ZawJeřt* 13; *GostGosp* 72, 126; *Phil* B2, S; *GrabowSet* A4, E2v, Sv, S4; *OrzJan* 62; *LatHar* 93, 137, 302 *marg*, 463 [2 r.], 493, 509 [2 r.]; Y v Tobiařzá oni przyiaćiele Iobowi (ktorzy teź byli Mędrzy/ iáko ich dyřputácye pokázuią) krolmi řá názwáni. A co řię liczby ich dotyczyć/ [...] twierdzą/ że ich było trzy *WujNT* 8, *przedm* 29, s. 40, *Matth* 14/21, s. 136 [2 r.], 387 (14); (nagł) Liczbá Pořłow. (-) Iáko wiele z káždego Woiewóđztwá y źiemie Powiaćowéy ma bywáć Pořłów, znayđzieřz o tym niřéy w księgách 12. *SarnStat* 44; O liczbie pozwów ná Roki dawánych. *SarnStat* 1155, 44, 106, 126, 179, 180 (17); *SkarKaz* 276b, 633b, 634a; *VotSzl* D4v, E3; *CzahTr* F4; *GostCast* 17; *SkarKazSej* 705a; *SapEpit* B4v. Cf *Frazy*, »liczbę obrachować«, »liczbę przechodzić«, »w liczbie rozmnożyć«, »liczba dni«, »mała liczba«, »rowna liczba«, »wielka liczba«.

W połączniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (25), liczebnik + liczba (7)] (32): *MiechGlab* 34; *RejKup* Fv; Wthen czás Alexander [...] przyřzedł ku lidzbie řto tyřiac ludu *HistAl* E2; *Leop* 1.Par 25/7; *BibRadz* Lev 23/16, Num 26/34, 50, 51, I 418c *marg*, *Apoc* 9/16; Liczbá Pruffkich ludźi wřzytkich około piąćidzieřiat tyřiac. *BielKron* 384v, 259, 266, 279; *RejAp* 65v, 81; *BudBib* 1.Mach 10/85; *ModrzBaz* 92, 132v; *StryjKron* 51; *Phil* S; Bynamniey w wierze nie zbłáđziřz/ ieřli řię y do liczby řiedmi rádořci ábo teź boleřci P. Máriey przywiązeřz *LatHar* 493, 302 *marg*, 509; *WujNT* *Matth* 14/21, *Act* 4/4, *Apoc* 5/11, 7/4, 9/16; *SkarKaz* 276b, 633b, 634a.

W połączniu szeregowym (1): ták iże może y inną podobną rzecz oddáć, by iedno tářz liczbą, y tářz miárą álbo wagą á dářmo oddano było. *SarnStat* 1272.

W przeciwwstawieniach: »liczba ... męřtwo (3), cnota (2), siła, sprawa« (7): Wielkaby to řzkodá nam byłá/ wielka nieczęřć kářce Chryřtuřlowey/ áby řie ták ćieřnić miáłá/ w obietnicy iego ktorą oblubieńcę řwoię w wiele dzieći nietyło liczbą ále onotą vbogáćić řłowem řwem Bořkiem obiecał. *SkarŻyw* A5v, 136; Prořtak to/ który wořřko z wielkořci řzácuie: Zwyćięřtwo liczby niechce/ męřtwá potrzebuie. *KochPieř* 51; *SkarKaz* 609b; Bo iáko według Bogá/ nie wielkořć ludu wygráwa/ ále poboźnořć: ták według řřtuki rycerřkiey/ nie liczbá/ ále řpráwá. *PowodPr* 62; *CzahTr* F3 [2 r.].

W porównaniach (13): á wydawáią mię wyřtěpki moie więćřřle niź ia onich rozumiem ktore řnadz przerownáły liczbę wřořow moich *RejPs* 61, 207; By byłá liczbá řynow řřráelřkich iáko piařek morřki/ ořtátki bęđá zbáwione. *Leop* Rom 9/27; *BielKron* 92v; *RejAp* 169v; *Phil* B2; *GrabowSet* M4, T; *LatHar* +2v, 145; *WujNT* Rom 9/27, *Apoc* 20/7; *SapEpit* B4v.

W charakterystycznych połączniach: liczba anjořów (2), apostořów (2), biskupow, boleřci, braciej (3), ceremonij, cnot, deputatow (2), dni(ow) (5), dziatek, dziewek, godzin, grzechow (4), gwiazd, heretykow, hufu, husarzow, imion (4), Izraelezykow, jez(d)nych (3), kapłanow (2), kozakow, krewnych, ksiąg, kwiatow, lat (6), lewitow (2), liřcia, ludzi (ludu) (26), marnotrawcow, męřow (2), miasteczek, naczyńia, naznaczonych, nieprzyjacioł (2), ofiar, ojcow (2), okręťow, osob, paciorkow, panienek, paniow, person, piasku (2), pieczęťowanych, pieniędzy, pieszych (3), pobitych (2), pociech, poginionych, poimanych,

posłów (3), potraw, pozwow, pożytkow, przyjaciół, radości, rogow (2), rotmistrzow, rybek, rycerstwa, sakramentow (2), sędzi(ow) (4), sług (2), stad, starostow (3), starost(w) (2), statkow, strzelcow, synow (4), świadkow (2), świętości, świętych, świni, tajemnic, tłumaczow, uczniow (3), wdow, wdzięczności, wiernych (3), więźniow, włosow (2), wojska (3), wsi, wybranych (2), zabitych (2), zakonniczek, zakonnikow, złości (3), żołnierzow (3), żywiołow; liczba namieniona (2), naznaczona, niezwycajna, pewna (26), pobaczona, położona (kładziona) (2), przydana, zamierzona, zbytnia (2), zebrana, zupełna, zwykła; liczba czyni [ile], przydzie, rozrodziła się, zesza się, znaczy; ([ile, jakiej]) liczby (nie moc) chcieć, chybić, dojść, dojrzyć, dotykać się, mieć, patrzeć, potrzebować; oznaczenia liczby (2), początek; do liczby ([kogo, czego, jakiej]) przystać, przystąpić, przywiązać się, schodzić się; z liczby zginąć; [za ile] liczby poczyść; przyść ku liczbie; liczbę ([czego, jaką]) allegować, chować, dawać, kłaść (położyć) (4), kupować, kurczyć, mieć (3), naleźć (2), nawiązać, obrać, oddawać, oglądać, opowiadać, opuszczać, pobić (2), podać (2), porazić, porównać, postanowić (3), posyłać, poświęcać, powiedzieć, pozyskać (2), przedawać, przytłuc, przywodzić (przywieść, wywieść) (3), psuć (psować) (3), stawić, (u)słyszec (5), widać, wiedzieć (10), wspominać, wziąć, zabrać (2), zamierzyć (2), znać (2), zostawić, zrozumieć, zwać; liczbą ([czego, jaką]) dzielny, osadzony, potężny, różny, sławny; liczbą ([czego, jaką]) odda(wa)ć (2), podźwignąć, zalecać się; z liczbą porównać; o liczbie ([czego, jakiej]) powiedzieć, przypominać, pytać, wiedzieć; w liczbie chować.

Frazy:»liczba [kogo, czego] umniejsza się« (1): A kiedyby dochod czynńzowy szącowano/ niełacnoby się liczbá vmnieyfzylá [numerus diminueretur] ábo żołnierzow ábo pieniędzy/ ktoreby káždy z dochodow gruntu fwego Rzeczypolitey był powinien. *ModrzBaz* 121.

»liczba [czego] wypełni się« (1): iedno ludziom narodu Litewfkiego [te starostwa mamy dawać]/ ázby się równa liczbá Stároft [!] Litewfkich liczbie Stároftów Polfkich wypełniła ná tych zamkách pomienionych. *SarnStat* 1201.

Zwroty:»być na liczbie« = być policzonym (1): Abowiemem tego ift iż są ná pewney liczbie ty krotkie czáfy moje/ á nikczemny ieft czas wlfytkiego żywotá mego *RejPs* 59.

»liczbę [czego] obrachować« (1): iefli tego máło/ tedy z pewnych domow kłody z wozy y pewną liczbę káżdego náczynia obráchowác y poltánowić. *GostGosp* 144.

»liczbą przechodzić [co]; przejść, przerównać, przenieść, przechodzący liczbę; liczba przechodzi [co]« [w tym: czego (5)] = vincere numero *Mącz* [szyk zmienny] (4; 1 : 1 : 1 : 1; 1); *RejPs* 61; *Mącz* 497c; *KuczbKat* 115; Bo choćiaby też niezgodni byli sędziowie/ tedy wiefzta liczbá przechodziłaby mnieyfzáz [maior numerus vinceret minorem]. *ModrzBaz* 92v, 30; Vćiefzy cię potomek/ á obfitość wfzego Przeniešie liczbę kwiatow/ y liścia różnego. *GrabowSet* K4; *OrzJan* 41; *LatHar* +2, 145.

»w liczbę przybywać« = zwiększać się w ilości (1): co dzień ich w liczbę przybywáło [et abundabant numero]. *WujNT Act* 16/5.

»[kogo] do mniejszej liczby przywodzić« = zmniejszać ilość (1): My [...] piérwfe w práwie vczone deputaty do mnieyfzézey liczby przywodząc [ad pauciozem numerum redigentes *JanStat* 141]/ zá rádá wfzytkich Rad nálfzych fkazálifmy *SarnStat* 55.

»w liczbie rozmnożyć (a. pomnażać się); w liczbę jest rozmnożony; liczby przymnażać; liczba rozmnożyła się« [w tym: kogo, czego (4)] (3; 1; 1; 1): Tedy Izráelitowie w ták wielką liczbę są

rozmnożeni [*et multiplicati sunt*]/ rozrodzeni/ y bårzo zmocnieni *BibRadz Ex 1/6*[7]; Y pilnie trzodę onę ípråwuiąc/ prętko klařtor on wliźbie łług Bożych y w cnotách dořkonåłści/ rozmnożył. *SkarŻyw 298, 463; WujJudConf 206; LatHar 352; GDyřmy widźieli liczbę Połłów źiemłkich/ křorzy nå Séym Wålny bywåią połyłani: iż tåk dålece rozmnożyłå fie [numerum nuncionem terrestrium ... processisse JanStat 117] SarnStat 42.*

»ukrocić liczby« = *zmniejszyć ilość (1)*: Tu opuřzczeni łå trzye krolowie/ å dla thego vkrocił liczby aby pothym rozdzielił nå troię czternařcie. *BibRadz II 2a marg.*

Wyrażenia: »liczba dni, miesięcy« = *długość życia; numerus dierum Vulg, PolAnt; numerus (mensium) PolAnt [szyk 8 : 2] (8 : 2): TarDuch E3; Y prořłę miły pånie [...] oznacz mi dokończenie moie/ åbych mógł zrozumieć liczbę dni řwoich/ długoli ielřce mam wtåkiem trwåć przeřładowånium. RejPs 59; LubPs T6v; Leop Iob 38/21, Eeli 41/16; BudBib Iob 14/5, Eccle 2/3; BiałKaz Cv; GrabowSet Ev, T2v.*

»mała (*a. mniejsza, a. maluczka*), niewielka liczba« [*w tym: kogo czego (9)*] = *paucus numerus PolAnt, JanStat [szyk 10 : 4] (12 : 2)*: Acz nå ten czås byłå måłå liczbå ich nå ořådłóć tey wielkořci ziemie/ å wřłakoź tåk możnemi vczynił był ie iż pořiadåli rozliczne nårody *RejPs 154; MurzNT 28v, 56; Leop Eccli 41/16, BibRadz Ez 5/3; WujJudConf 68; CzechRozm 139; ModrzBaz 92v, 132v, ActReg 128; Tu řię nawięcey řtrzedz Haeretykow mamy/ křorzy řię pořpolicie måłå liczbå řwych/ y lichå trzodå řwoiå zåleciå. WujNT 30; SarnStat 55, 1051; SkarKaz 609b.*

»podwyższenie liczby« (*1*): åby wizytuåiąc/ nå zwyřz nie wynořili podwysřzenia liczby [*evectionum numerum JanStat 206*]/ ktõra ielř w pråwie pořtånowiona. A czåfu wizytåciiey/ aby pieniędzy nie wyřiągali na poddanych. *SarnStat 212.*

»poł, połowica liczby« (*1 : 1*): Bo dwånåřcie Påtriårchow możelř poczyřć zå poł liczby tey/ křorzy ípråwowåli y vczynili ludzi w zakonie řtårym *RejAp 48, 48.*

»rowna (jest), jednåka liczba; wyrównanie liczby« [*w tym: kogo, czego (3)*] = *eadem quantitas Modrz (4 : 1; 1)*: åby wedle przemożenia måiętnořci wřzytcy dawåli åcz nie zåwřdy iednåkå liczbę/ å wřåkże zåwřdy wedle dochodu kåźdego/ iåkoby potrzebå Rzeczyřpõpolitey vkåzowåłå *ModrzBaz 120; KochOdpr B2v; tedy nå potym po wyrõwnånium liczby tey Stårořtów z obu narodów/ Stårořtwo kåźde [...] ma bydź dawåné. SarnStat 1201, 869, 1201 [2 r.].*

»liczba rozliczna« = *wielorakość, różnorodność czegoś (1)*: zåię mnořtwo å rozlicznořć pochodzi z řtrony materiey ktõra ielř poczåtek wřzelkiey liczby rozliczney, ale iż ptařtwo więcey ma ciepłå przyrodzonego niź riby křhore łå zåwřze zimne dla tego ptaci mniej iaiec miewåią, ale więczřych. *GlabGad H6v.*

»wielka (*a. więtsza*), niemåłå, silna (jest) liczba; wielkořć liczby« [*w tym: czego (61)*] = *magnus numerus Måcz; ingens numerus Vulg; multitudo magna PolAnt; tantus numerus Modrz; numerosa multitudo JanStat [szyk 61 : 7] (53 : 8 : 4; 3)*: å zabrawřzy wielkå liczbę oboygå pogłõwia/ tak řlachty iåko y prořtego ludu [...] ciågneli z plõnem przez wřłliczę *MiechGlab 6; MurzHist Q2v; MurzNT 29v marg; Leop 1.Par 5/23; Miedzy ty podźielicie thę źiemię w dźiedzictwo wedle liczby imion. A gździe ich będźie więczřza liczbå/ tedy tym więczřzy dźiał mieć będå *BibRadz Num 26/54, I 138d marg, 2.Par 13/8, 4.Esdr 9 arg; pythåł Påwłå Tomory Hetmanå przed wřzytkiem/ coby rozumiał**

wielkaliby liczbá woýfká krolewfkiego byłá *BielKron* 307, 266, 279; *Mącz* 55d, 280b; *GórnDworz* C6, Q6v, Y, Gg6v, Hh8; *KuczbKat* 355; *WujJud* 38v; *WujJudConf* 38; Lepiey było iednego ínadź wiecznie rozniewać/ A táko wielkiey liczbie ludu zginąć nie dáć. *PaprPan* Ff3; *ModrzBaz* 39v, 92v, 132v, 142; *SkarJedn* 289; *KochOdpr* C3; Táka/ o królu wízech możnieyfy/ żoná Dniá džísieyfygo tobie przyniesioná: Z nią orszak pánién/ krewnych liczbá wielka/ Bębny/ y trąby/ y Muzyká wízelka. *KochPs* 68; Skąd nie tylo wiele Heretykow/ ále y z pogánftwá sílna lidźba/ do wiary S. przyftępowáła. *SkarŻyw* 87, A5, 57 *marg*, 87, 143, 193 (16); *StryjKron* 122, 175, 370; *KochJez* B2; *NiemObr* 129; *GórnRozm* Cv, G2; *ActReg* 127; Numerosus – Wielgiei liczbi. *Calep* 708b; *GrabowSet* T, T2v, X; *KochAp* 12; *OrzJan* 34, 62; *WysKaz*)?(2, 29; Tymże obyczáiem iáko wielka liczbá Połłów bywa, nie trudno fie doliczyć. *SarnStat* 853, 42, 1045; *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKaz* 454a; *SkarKazSej* 661b.

Szeregi: »liczba i moc« (3): *KromRozm I* K2; tedyby był [Gedeon] nie rużył walki przeciw nieprzyaciódom ktorých liczbá y moc byłá bárzo wielką. *BibRadz I* 138d *marg*; *SkarŻyw* 358.

»poczet i liczba« (1): á dawłfyć błogolláwienftwo/ vczyni tho/ że w więtfym pocźcie y liczbie będziefz [et benedicet tibi maioris numeri]/ niźli byli oycowie twoi. *Leop Deut* 30/5.

»siła a liczba« (1): Tátary mówię y Mołkwę: bo/ by téz dobrze kto ná wagę włożył síłę żołniérfką/ á liczbę: nie lácno inśzego kráiu we wśyftkiey Azyéy naydzie/ coby z témi porównáły *OrzJan* 40. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*].

»waga i liczba« (1): Przy motowidlách wagá przedze/ y liczbá/ má bydź wśędzie v Woytá wiadoma *GostGosp* 126. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

a. *W funkcji przysłówka* (129) :

»liczbą« (4): Ale te paćierze on mawiał liczbą wedle dni onych/ ktorých Pan Kryftus leżał w żywoćie Pánieńfkim/ ktore paćierze zowá Koronką *OrzRozm* M4; Moc bowiém turecka/ lámá przez się íeft táka/ iż liczbą nie trzebá ióy lekce sobie poważác/ ále z rodzáiu nietrzebá fie iéy názbyt bać *OrzJan* 34; *SkarKazSej* 688b.

W przeciwstawieniu: »liczbą ... męstwam« (1): á íeśli kiedy gdzie zwycięztwo iákie odnioflá/ tedy liczbą więcéy niźeli męstwem. *OrzJan* 40.

Wyrażenia przyimkowe: »dla liczby« (1): Lepiey y rychley rośpráwią rzecz choćia záwikłaná kilka biegłych á ćwiczonych/ niźli wiele nieumieiętnych: ktorziby tylko dla liczby mieyfce łádowe záśiedli [qui tantum numeri causa locum iudicum occuparent]. *ModrzBaz* 92.

»wedle (a. według, a. podług) liczby« = *iuxta numerum Vulg, Modrz; secundum numerum PolAnt* (32): A obiátá ich/ y zákrapianiá ich do ćielcow/ do báránow (ítarych) y łóńfkich podług lidźby iáko obyczáy. *BudBib Num* 29/30, *Num* 29/33; *WerGość* 216.

~ *wedle liczby kogo, czego* (29): Takież y niewiafty rozdzieliwfy w iedney gromadzie były Barbary, w drugiey Doroty etc. według rozdziału á liczby gromad *MiechGlab* 87; Gdy słożyż podatek ná fyny ÍfráelŃkie podług lidźby [!] ich/ da káždy ná wykupienie fwoiey dułfe czyńńz Pánu *Leop Ex* 30/12, *Num* 26/53; Miedzy ty podzielićie thę ziemię w dźiedzictwo wedle liczby imion. *BibRadz Num* 26/53, *Gen* 47/12, *Num* 26/54, 56, 1.*Reg* 6/4, 18 (11); *BielKron* 96; *BudBib Lev* 25/15 [2 r.], *Num* 14/34, *Ier* 2/28, *Ez* 4/4, 5; *HistHel* Cv; *ModrzBaz* 105; y iuż drwom od tego czáfu miará ma

bydź/ wedle liczby Kmiotkow do onego dworá. takimże też wymiarem ná dworłką potrzebę wozić. *GostGosp* 82, 144; *LatHar* 9; *SarnStat* 428; *GrabPospR* L2v. Cf »wedle liczby mniejszej«.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: liczba + liczebnik] (4): Abowiem podałem tobie látá niepráwości ich/ według liczby trzech fet y dziewiąćdziesiąt dni *BibRadz Ez* 4/5; *BudBib Ez* 4/5; *HistHel Cv*; *LatHar* 9.

Wyrażenia: »wedle liczby [kogo] mniejszej« (1): Y tak rozdzielá lołmi dziedzictwá wedle liczby ich więczłzey y mnieyłzey. *BibRadz Num* 26/56.

»wedle liczby więtszej« (1): *BibRadz Num* 26/56 cf »wedle liczby mniejszej«.

Szereg: »wedle liczby i porzádku« (1): Ná to przy káżdym oddáwaniu paloney ofiáry pánu we dni Sobotne ná nowiu mieliácá y w wroczyfte świętá wedle liczby y porzádku [*iuxta numerum et ordinem*] ktory ieft im náznáczon *BibRadz 1.Par* 23/31. ~

»z liczby« = mały pod względem liczby [*kalka z hebr.*] (1): A ktorzy wyda mieczá/ wrocá fię z ziemié Micraimłkiey do ziemié Iehudłkiey (*marg*) Wł: Ludzi z liczby/ to ieft/ ktore łatwie zliczyć. (-) mężow bárzo máło [*viri panci numero*] *BudBib Ier* 44/28.

»na liczbę« = zwracając uwagę na ilość (1): Czi grzełzá przeciw panu Bogu/ ktorzy nie zwiará prośłá á fercza ku panu Bogu nie podnośłá/ ale iedno na liczbę paćierze mowiá/ albo szemrzá/ á fercze daleko ieft od pana Boga *SeklKat* T2v.

»na liczbę« = odpowiednio do ilości czegoś (1): Obiátá ich y zákrápiánie ich do ćielca/ do báráná (ftárego) y do baránow łońłkich ná lidźbę [*secundum numerum*] iáko obyczáy. *BudBib Num* 29/37.

»[czego] nad liczbę« (1): Ale áby ieftliby co zoftáło iego łkárbow włálnych tákież dzyádowizny iego nád liczbę/ przywroćić mu *BielKron* 105.

»[kogo, czego] w liczbę« = w sumie, razem (2):

~ W połączeniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (1), liczebnik + liczba (1)] (2): Gdzie na tymto mieścu było tráwy wielé/ Vsiádło tedy mężów wliczbę iakoby [*numero quasi*] pięć tyśięcy *MurzNT Ioann* 6/10; *MurzOrt* B. ~

»[jaki] w liczbę« [*podkreślenie, dodatek do przymiotnika; jaki*] (1):

~ Wyrażenia: »mały w liczbę« (1): A ieftli kto tak niewmieiętny ieft/ że niemoże rozeznac ktorzy lepiéi trzymaiá/ ieftli mali wliczbę/ ieftli wielcy [...] takowy/ niechái pana Boga prośi aby mu zełłáł Philippa drugié⁸⁰ [...] a lám fię téłz niechái pilno o vznanié práwdy łtará *MurzNT* 28v.

»wielki w liczbę« (1): *MurzNT* 28v cf »mały w liczbę«. ~

»pod liczbą« = w tej ilości; *sub eodem numero JanStat* (14): łkázuiemy/ áby nie więcéy ich [*doktorów*] było/ iedno dwa [...]. Ktorzy to nieináczyé będą przymowáni w kápitułach: iedno ktorých przełoženi mieyłc godné w tákowych náukách doktorłkich pochwałá: y tákowi/ ná które będą rádźić/ áby pod tąż liczbą byli przyięci. *SarnStat* 180, 197, 923.

~ pod liczbą czego (5): *BibRadz I* 336b *marg*; Ale Augułtyn powiáda o nich/ że pod thą niewielką liczbą łłow w Kredzie záwárthych wiele Heretikow łwoy iad táili *SarnUzn* G3v; *RejAp* 5v, 91, Ff3.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: liczba + liczebnik] (6): włzytki łpráwy Páná Kryłtułowe ktore dla zbáwienia náłzego vczyńił/ iáko gdy fię wćielił/ vrodźił/ cierpiál/ wftál zmartwych etc. Owa ty

owoce są wybranie/ wezwanie/ wwiebienie/ wprawiedliwienie etc. ktore się pod liczbą 12. zamykają
BibRadz II 143c marg; *RejAp* 5v, 91, 95 [2 r.], Ff3.

Szereg: »pod liczbą i porządkiem« = *numero et ordine JanStat* (3): Ikazujemy/ aby byli też przypuśczeni Doktorowie z proftego rodzaju pod liczbą y porządkiem niżej napisanym: [...] ieden ma być Doktor w świętym Piśmie: drugi w Prawie Duchownym: a trzeci w Lekarskiej nauce. *SarnStat* 180, 197, 923. ~

»w liczbie [ile]« [*podkreślenie, dodatek do liczebnika; niekiedy może znaczyć „razem”*] = *per numerato PolAn* (58): *RejAp* 127; Tam acz was w liczbie dożyć niewiele było/ z ogromnym wojskiem Wołoskim/ y Tureckim/ nietylo Harcze/ ale y potęście mieli *BiałKaz* L4; Quotus - wiele wliczbie. *Calep* [892]a.

~ *W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczba + liczebnik (48), liczebnik + liczba (6)] (54)*: wciąż piły panie aptekarzu s firopem ielenich języków wliczbie dziewięć *FałZioł* I 7b, I 3d, 5a, 6d, 11b, 13c (19); *HistAl* H2v, H5v; Wżytkich domow Suamitow było w liczbie/ fzelcdziefiat y cztery tyfiące y cztery ita ludu. *BibRadz Num* 26/43, 1.Par 7/40, 1.Esdr 8/3, 2.Mach 8/16; *BielKron* 30v, 41, 43, 56, 77 (16); *RejPos* 80v; *BielSpr* 12, 30, 30v, 35v; *ModrzBaz* 29v; *StryjKron* 145; *CzechEp* 253; ktorych to wżytkich marnotrawcow y wydmikuflow było w liczbie trzynascie. *WerGośc* 215; A tak wsiadło mężow w liczbie iakoby [numero quasi] pięć tysięcy. *WujNT Ioann* 6/10, Act 5/36; *SarnStat* 869, 955.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym (1): to vczynić musi dlatego/ zeby ta Troycá nie musiała też mieć/ oprócz siebie zofozna infzego fyna: ktoryby iuz był w liczbie czwarty/ y ducha ktoryby musiał być piąty. *CzechEp* 276. ~

»[jaki] w liczbie« [*podkreślenie, dodatek do przymiotnika; jaki*] (2):

~ *Wyrażenia*: »maluczki w liczbie« (1): Iż weścia tego swiata italy się ciálne/ będąc pełne boleści y prace/ maluczkie w lidzbie y bárzo złe [*pauci autem et mali Vulg*] *BudBib* 4.Esdr 7/12.

»w liczbie nieprzeliczony« (1): Około siebie/ y przy Tobie dodać radości towarzystwo Świętych iego wielce vciefzne/ Anyołow chwałá zaleconych/ [...] infzych także wybranych Bozych/ [...] w liczbie nie przeliczonych. *LatHar* 680. ~

»w [jakiej] liczbie« (11):

~ *Wyrażenia*: »w małej liczbie« = *mało; pauci numero Vulg* (3): *Leop Ier* 29/6; Obiecując [...] kray [...] Chananeyki podać im w pomiar dziedziczny. Gdzie w małej liczbie będąc/ y nieznacznemi/ Przychodnie nieznaomi miedzy obcemi *KochPs* 157; Bo Chryftus dał nam inne ceremonie/ lepiej/ łacne/ krotkie y w małej liczbie *SkarKaz* 311a.

»w tej(że) (a. takiejże) liczbie« = *tyle samo; at testium (a. in eodem) numero JanStat* (3): aby każdy [...] oflawiony o zlodziejstwo/ albo o łupy/ powinien swą niewinność sobie równemi w stanie y w powadze świadki w téy liczbie/ iakoby szlachectwá swego dowodzić miał/ obiańnić/ oczyścić/ okazać *SarnStat* 703, 152, 1054.

»w wielkiej (a. w większej) liczbie« [*szyk 4 : 1*] (5): A on zaśię posłał infze sługi w wietrzy liczbie niż piérwzé. *MurzNT Matth* 21/36; *SkarŻyw* A5, 508, 536; *GórnRozm* B2. ~

b. *W połączeniach frazeologicznych (najczęściej zaprzeczonych lub o sensie przeczącym) wyrażających wielką ilość, nieograniczoność, wielki stopień nasilenia czegoś (152)* :

W porównaniu (1): Ale ia rządę/ áby fię do ciebie z ciągnęli wżycy Izráelczycy/ [...] ktorých będzie liczbá niezliczona/ iáko pialku ná brzegu morłkim *BibRadz 2.Reg 17/11*.

Frazy: »ani liczby [czego] nikt dosiáć nie może« (1): iż Pan Bog [...] ípráwił [...] rozliczną moc Anyołow świętych/ ktorým áni liczby áni ogárnienia rozumem ípraw ich nikt dofiádz nie może. *RejAp 101v*.

»liczby nie masz, nie było (a. nie będzie), niet; liczba nie była (a. ani może być)« [w tym: komu, czemu (29), kogo, czego (4), przed kim, przed czym (2)] = *non est numerus Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (22 : 8 : 2; 2)*: Czemuś mną złodzieiu fłkamał. Mowiąc iż niemáľz nikogo/ Oprocz człowieká iednego: A toźci tu wielka čiźbá/ Ani im może być liczbá. *BierEz D3v; OpecŻyw 179*; Też ci flę mieľzek z makiem aby wiedział że wiele ludzi moich iest aż im lidźby niemáľz. *BielŻyw 151; WróbŻoľt 103/25; SekłKat I4, Y4v; LubPs Q3, ff2v; RejWiz 115, 164v, 180v; Leop 4.Esdr 4/32, Iob 9/10, Ps 146/5, 1.Mach 5/30*; Rozmnożę ia potomłtwo twoie ták bárzo/ iż mu żadnei liczby nie będzie przed wielkoćią. *BibRadz Gen 16/10, Ier 46/23 [2 r.], Iudith 2/10; RejAp 132 [2 r.], 170v*; bo dziś v nas thák wiele iest ftroiow/ iż im liczby niemáľz. tho po Włofku/ tho po Ífzpáńfku/ po Brunfzwiłku *GórnDworz L6, G6v; RejPos 149, 200; BiałKat 73v; RejZwierc Aaa2; BielSpr 57; BudBib Iob 21/33*; Męki mię/ ktorých liczby niemáľz/ ogárnęły *KochPs 59, 103; SkarŻyw 57; CzechEp 192*.

»liczby [komu] nie stanie« (1): A czo fie tych dotycze/ kthore ná fwiát wiele dobre⁸⁰ przynioľły/ będzęli ie chciáľ liczyć/ liczby mi nie sftáne *GórnDworz Z*.

Zwroty:»liczby nie mie(wa)ć« (3): *LubPs L2*; O Pánie Boże/ ktorego miłofierdzie liczby nie ma *LatHar 575, 206*.

»bez liczby rozmnożyć (a. przymnożyć) się« [szyk zmienny] (2): Narod Syreyłki przeľładowáľ á zćifkał oycá moie⁸⁰/ ktory wfłedł był do Egiptu [...] y zroľľ á rozmnożył fie w lud wielki y mocny práwie bez liczby [*crevitque in gentem magnam ac robustam et infinitae multitudinis*]. *Leop Deut 26/4; CzechRozm 115*.

»[czemu] nie wiedzieć liczby« (1): Item kľzyázek włchkolach zakonu pokradł, kthorem nyewye lyczby *LibMal 1547/137*.

Wyrażenia: »niezliczona (a. niezliczna, a. nieprzeliczona), nieskończona (jest) liczba« [w tym: kogo, czego (18)] [szyk 11 : 10] (20 : 1): nyezlyczoną lyczbą anyeľfką nyeuátpymy yz bog poľłal ku fluzbye they panny *PatKaz III 114v; BibRadz 2.Reg 17/11, I 336b marg, II 138b marg; RejAp 82v; GórnDworz D8, Y2v, Z3v, Z7, Iiv*; A tákże wżycy ípoľu iednákaľz śmierćią mieli niezliczoną liczbę vmártych [*mortuos habebant innumerabiles Vulg*] *BudBib Sap 18/12; KochOdpr B2*; Liczbę nieprzeliczoną wśi w popiół obróćił *KochJez A3v; GórnRozm D3v, G3, M3v; GrabowSet O4; LatHar 473; WujNT 851 marg; VotSzl Bv, C3*.

»liczba tysięczna« (1): cnot liczbá tysięczna/ Znáczna pod fłońcem/ [...] á człowiek/ gdy one Widzi: twą fławę niozłby w káżdą ftrone. *GrabowSet Mv*.

Szeregi: »liczba, (ani) koniec« [szyk 1 : 1] (2): Mądrofciam iego liczby niet áni końcá żadnego *LubPs ff2v; BiałKat 73v*.

»liczba abo miara« (1): wľzákże nádźieię mam w twoim miłofierdziu/ ktore liczby ábo miáry nie ma. *LatHar 206*.

»liczba abo mnostwo« (1): á przy wotowaniu: więcej będzie patrzał ważności wotowania niżli liczby ábo mnostwá [*plus pondere quam numero sententias examinaverit*] *ModrzBaz* 30v.

Wyrażenia przyimkowe: »bez (a. przez, a. krom) liczby« (86): *OpecŻyw* 174v; *BielŻyw* 113; Item zeznal yfch stemze Iacubowfym befz lydzy kradl alye nyepomny fzyła thego bylo *LibMal* 1545/95, 1553/173 [2 r.]; *BielKom* E6; Rořkazał Pan wnet w ich zyemi iř bez liczby řpádłá/ Száráncza ktora trawę ich y owoce zyádłá *LubPs* Yv, Lv; *RejWiz* 154v; Bez lidźby ieřt ludzi wflyřtkich [*infinitus numerus est populi omnis*] tych ktorzy byli przed nimi y ktorzy potym máią być *Leop Eccle* 4/16, *Sap* 18/12, *Is* 2/8, *2.Mach* 12/16; *OrzRozm* Ov; Przewrotny trudno ma być nápráwiony/ á błaznow bez liczby. *BielKron* 79, 30v, 55, 60, 64v, 77 (12); *HistRzym* 104v; *RejPosRozpr* b4; *BietSpr* 61; *BudBib* 1.Par 22/4, I 374b marg; Bo ieřli fie ná káždy dzień krom liczby/ y pewnego mieyřcá wfzędę przemieniáć/ ábo przywieszowác do chlebá muři: tedy fie nie záfwdy zá nas okázuie/ áni záfwdy przyczynia. *CzechRozm* 265v, 6v; Opuřczám inne bez lidzy řwiádeřtwa/ ktorzy řię teř y we wtorey częřci przyczyni *SkarJedn* 143, A2, 25, 87, 94, 112 (10); Innych bez lidźby cudow czyniř *SkarŻyw* 30, A3v, 189 [2 r.], 263, 481, 501 (11); *StryjKron* 145, 370, 658; *CzechEp* 81, 105, 121, 151, 325, 351, 381; *NiemObr* 71; *ActReg* 44, 45; *WujNT* 725; Y bez liczby tákowych mieyřc naydźiefz. *WysKaz* 26; *SkarKaz* 419a, 456a; Pomiiam okwitořc ról [...] Wřzego rodzáiu bydłá/ y dobyřków ciřby/ Żłotá/ řrebrá/ gromády pieniędzy bez liczby. *GořCast* 17. Cf »bez liozby rozmnożyć się«.

~ W porównaniu (1): y będzie liczbá ludu Izraelfkiego iáko pialeř morřki bez liczby *BielKron* 92v.

W charakterystycznych połączeniach: było (jest itp.) [kogo, czego] bez liczby (21); bez liczby [kogo, czego a. co] (na)czynić (nadziałać) (4), fundowác, ginąć, (na)krařć (4), mieć (4), nabrać, nabudowác (2), najdowác, najřć się, nakłařć, naleřć (2), opuszczác (4), pobić (nabić) (3), pokazać, popalić, porażác, porownác, posyłać (2), potracić (2), powiedzieć, przeprawić, spařć, řpiewác, trzymać (2), wziąć, zgotowác; napelńiony bez liczby.

Wyrażenia: »mało nie bez liczby« (7): *CzechRozm* A7, 51v, 155; Gdy řię błędóm I. M. X. K. tym pilniey przypátruie: ktorzy/ iákom iuř rzekł: ieřt máło nie bez liczby *CzechEp* 107, 14, 215, 234.

»prawie, jakmiar bez liczby« (2 : 1): A Synowie Ruben y Gad/ bárzo wiele bydłá mieli/ y wfzelákiego dobyřtku práwie bez liczby [*et erat illis in iumentis infinita substantia*]. *Leop Num* 32/1, *Deut* 26/4; Inřzych řekt choć rozlicźnych y iákmiar bez liczby iuř iákoby v nas tylko cień zořtał *PowodPr* 33.

Szeregi: »bez liczby i miary« (1): iř řłowá řwego kaře z pilnořciá przyřřzegác/ y onego dźiatek/ á nie ludzkich baiek/ vczyć: iákich ieřt w papieřtwie bez liczby/ y miáry *CzechEp* 114.

»mnostwo, bez liczby« (1): Burząc teř y owczárně nábráli bydłá mnořtwo beř liczby [*infinitam multitudinem*]/ y Wielbłádw *Leop* 2.Par 14/15.

»bárzo wiele, a máło nie bez liczby« (1): ono mařz napierwfze 1. Moy: 3. v 15. Nafienie niewieřcie zetrze głowę wężowi: potym/ Nafieniu twemu dam tę ziemię/ [...] y inřzych tym podobnych bárzo wiele/ á máło nie bez liczby. *CzechRozm* 155. ~

»nad liczbę« (3): *OpecŻyw* 46; ZGrzeřzyłem/ Pánie/ nád liczbę pialeřku morřkiego. *LatHar* 139, 111.

c. *Odpowiednia, taka jak należy, określona, stosowna, ta właśnie ilość (21)* : Supernumerarium, Co nád lidźbę náddano. *Mqcz* 253b; Vczynili też święto kuczek/ iáko nápiáno/ y całopalenia (czynili) dzień w dzień licźbę wedle obyczaiu [*in numero secundum consuetudinem*]/ (*marg*) wł: rzecz dnia wdzień iey. (-) co ktorego dnia przyłtoi. *BudBib* 1.*Esdr* 3/4; *Oczko* 27.

Fraza: »wypełni(a) (*a. spełni, a. napełni, a. musi wypełnić*) się, z pełna wynidzie, będzie napełniona liczba; wypełnienie liczby« [*w tym: kogo, czego (11)*] = *impletus fuerit numerus Vulg* [*szyk zmienny*] (*10 : 1: 3; 1*): GDy sie łpełni liczba wybránych/pán buóg konietz temu vczynij/ iij ludzie wlfytcy pomrą *OpecŻyw* 190v; *Leop* 4.*Esdr* 4/36; vłfyłzyłz/ iáko iuz Pan gdy będzie raczył dokończyć tych dziwnych burd á frogich zamieszek swiátá tego/ á gdy iuz będzie nápełniona licźbá wiernych iego kthore on od wiekow przeyrzał ile mu ich byłá potrzebá do ofádzenia [...] krolełtwá fwego *RejAp* BB5, D8v, 61v, 62, 97, 108v, 118; *RejPos* 6; *BudBib* 4.*Esdr* 4/35; *CzechRozm* 185; A przeto ow obyczay ma być gánion/ gdy żołnierze z ledá ludzi zbieráią/ tylko dla wypełnienia liczby [*numeri tantum explendi causa*]. *ModrzBaz* 116; *ArtKanc* G14; *WujNT* 136.

Zwrot: »z pełna [= *tyle, ile należy*] być w licźbie« [*szyk zmienny*] (3): *BierEz* K; O tych to mowi Ian Ewanyeliftá/ wyłzli od nas ále nie byli známi. Ná ich mieyfce ine wzyęto áby łpełná byli w licźbie *BielKron* 139; *BielSpr* 52.

d. *Wymiar, miara, długość, odległość, wielkość czegoś (często podana w liczbach) (29)* : Iefli *Diameter* będzie ná dzieśiáci łokiet/ weźmi puł licźby téy/ to ieft/ pięć łokiet *GrzepGeom* F3; Zásię/ trzy Stá kopánych Prętów/ ná wietřzą licźbę/ vczyni trzydzieści Prętów. *GrzepGeom* I4v, I2.

liczba czego (21): A to ieft licźbá wřzytkiégo plácu/ trzydzieści y łześć łokiet kwádratowych *GrzepGeom* F2. *Cf Zwroty, Wyrażenia*.

W charakterystycznych połączeniach: cała liczba (3), większa; liczba linijej, placu, strony (2); poł liczby (6); licźbę rozumiec; z licźbą zgadzać się.

Zwroty: »multiplikować [= *mnożyć*] licźbę [*czego*] przez licźbę [*czego*]« (1): wiodą łzérzą ná dłużą/ multiplikuiąc licźbę dłużey przez licźbę łzérzey. *GrzepGeom* K2.

»wieść licźbę (*a. poł liozby*) na licźbę (*a. poł licźby*)« [*w tym: czego: przy pierwszym użyciu (9), przy drugim użyciu (9)*] = *mnożyć co przez co* [*szyk zmienny*] (12): wiedzże licźbę tę co ieft ná łzérzą/ ná drugą licźbę co ieft ná dłużą *GrzepGeom* Fv, Ev, F2v, F3, F3v, G4v [2 r.] (12).

Wyrażenia: »liczba dłużej (*a. długości*), liczba co (*a. która*) jest na dłużą« (6 : 2): á potym licźbę łzérokości/ małz wieść ná licźbę dłułości. *GrzepGeom* Ev, Fv, F2v, F3v, H4v, I, K, K2.

»liczba szerzej (*a. szerokości*), liczba co (*a. która*) jest na szerzą« (6 : 2): wiedz licźbę która ieft ná łzérzą tego plácu/ ná licźbę która ieft ná dłużą *GrzepGeom* F2v, Ev, Fv, F3v, H4v, I, K, K2.

7. Ilościowy spis osób lub rzeczy; rejestr, wykaz; catalogus, recensio Calep (28) : *Catalogus* – Katalog, liczba, poznaczenie. *Calep* 171a.

liczba kogo, czego (17): A tego naczynia tá licźbá: kubkow łrebrnych ku napoynym offiára^m dwa tyfiacă/ y czterzyłtá: Miednic łrebrnych trzydzieści *Leop* 3.*Esdr* 2/13, 2.*Esdr* 7/1; Vczyniłz też licźbę łynow [*summam ... filiorum*] Gerłonowych/ wedlug pokolenia y domow ich. *BibRadz Num* 4/22, *Gen* 22 arg, *Ex* 1 arg, *Num* 26/41, 1.*Par* 12/23, 2. *Esdr* 7/7; (*nagl*) O licźbie á wywodzye Sybil. (-) MArkus Warro piłal w łwoich kłięgach do Iuliułá Celárzá dzyefięć Sybil być od Bogá náznáczonych/

które są: Perfyká/ Libiká/ Delfiká/ Kumea/ Erytrea/ Sámia/ Europea/ Helefpontyká/ Frygia/ Tyburtyná *BielKron* 132, 43 marg, L111; *Calep* 898a; (*nagł*) Liczbá Stáróftw. (-) Máłéy Polłki, 40. Wielkiéy Polłki, 30 W Prusiéoh, 20 W Mázowfzu, 12 *SarnStat* 358. Cf *Zwroty*.

W charakterystycznych połączeniach: liczba Benijamitow, godnych, Izraelitow, koni, ludu, mężow, naczyńia, okazanych, przedniejszych, starostw (2), synow (3), Żydow.

Zwroty: »liczbę [kogo, czego] spis(ow)ać« = numerum recensere Modrz; numerum conscribere JanStat (2): Trzebá też do tego przełożyć ludzi łtáteczné/ [...] ktorziby woýfká doglądáli/ liczbę tych ktorzi fię okazowác máią łpifowáli/ huffy iáko ku bitwie łzykowáli ModrzBaz 111v; SarnStat 374.

»wylczyć liczbę [czego]« (1): Y wylczywfyzi miánowicie liczbę Stáróftw, ták zámyka SarnStat 484.

*Wyrażenia: »księga liczby [kogo]« = rejestr (1): y zgormádziłem co czelniefze/ y wrzędniki/ y lud obecny/ ábych ie policzył: y nálażłem kxięgi liczbý onych [*librum census eorum*] kthorzy byli pierwey przyłłli/ y náležiono w nich ták nápiáno. Leop 2.Esdr 7/5.*

*»Księgi Liczby« = tytuł biblijnej Czwartej Księgi Mojżeszowej (4): Gdi offiarowali Beelfegor o tym w kxięgach liczby we dwudziestym piątym kapitulum. *SeklKat* E, G3, H4; 4. Moizefzowe/ ábo Kłięgi Liczbý. *BibRadz* *7v.*

*Szeregi »liczba, poczet« (1): Liczbá. Poczet żydow. *BielKron* 43 marg.*

Wyrażenie przyimkowe: »wedle (a. według) liczby« = secundum numerum Vulg; per nomina tribuum, per numeratos PolAnt (5): A Thák Dawid y wrzędnicy iego woýfká/ odłaczyli na posługę łyny Aláff/ y Heman/ y Idithum kthorzyby prorocłwá opiewáli przy Lutniach/ gęłlach/ y Cimbalech/ według liczbý łwoiey. [...] Z łynow Aláffowych: Záchur/ Iozeff/ Náthánia/ y Azárelá/ łynowie Aláff Leop 1.Par 25/1.

*~ wedle liczby kogo, czego (4): Brany mieýłckie będą wedle liczby imion pokolenia Izráelfkie⁶⁰/ trzy brany ku Pułnocy/ braná Ruben iedná/ druga braná Iudá/ a trzecia braná Lewi. *BibRadz Ez* 48/31, *Num* 26/37, 47; *BudBib* 1.Par 27/1. ~*

a. Osoby, grupy osób objętych spisem (1) :

*Szereg: »poczet i liczba« (1): Wpułtyni tey polęgå trupy wálze/ y włzytki poczty wálze/ y włzytki lidzby wálze [*et omnes numerati vestri secundum adversum numerum vestrum*] *BudBib Num* 14/29.*

8. Termin gramatyczny (23) :

*Zwrot: »odmienić liczbę; odmiana (a. odmienienie) liczby; odmiana w liczbie« = mutatio numeri Modrz [*szyk zmienny*] (2; 2; 1): ięzykiem łwym wedle włafności iego/ y zwyczáiu łopolitego mowil/ częłtą odmiáne w liczbie czyniac. Iáko to gdy mowi/ Vczyńmy człowieká: álic záś wnetze: á niech pánuią nád rybą morfką. *CzechRozm* 16v; *ModrzBaz* 59v; *CzechEp* 154; *LatHar* 446, 457.*

*Zestawienia: [»jedna liczba« = liczba pojedyncza: Numerus singularis – jedno znamionująca, jedna lidzba. *ReuchlinBartBydg nlb* 2.]*

*»mała, pojedynkowa liczba« = liczba pojedyncza (6 : 1): A ten Elohim čielec przy máłéy y wielkiey liczbie łtoi. [...] Przeto ten čielec z máłą liczbą złączony iedną ołobę Bołką znaczy y nią iest/ á gdy záś wielką liczbę ma przy łobie/ tedy też ma y perłon wiele w łobie *CzechRozm* 17v, 17, 17v [2 r.], *3; *NiemObr* 49.*

»wielka, wielkości liczba« = *liczba mnoga* [szyk 15 : 2] (16 : 1): Pluralis, nomen a Grammaticis fictum quod plura comprehendit, Wielkiey lidźby. *Mącz* 307b; A iż to łowo ELLOGIM w liczbie wielkości *pluraliter* ięth położone *SarnUzn* C7v; Iáko ono 2. Moy 15. v I. 2. Zápiewáli fynowie Izráelſcy etc. tu wielka liczbá: á wnet záś máła łpiewác będe etc. *CzechRozm* 17, 15v [2 r.], 17, 17v [6 r.], *3; iákom w inſzym exemplarzu nálaſł/ nápiſano/ wielką liczbę z námi á nie z nim *CzechEp* 326, 154, 301; *NiemObr* 36.

9. *Zbiór, szereg, gromada, grono; zespół ludzi lub rzeczy; numerus* *Mącz, PolAnt, Modrz, Cn; corpus* *Cn* (118) : *KochMuza* 27; Náđ inſzé człónki z morzá iuż y pás wychodźi/ Y znákomite pierſi/ y iáſné rámioná: Práwa ręká do téyże liczby ięth włożoná. *KochPhaen* 23.

liczba kogo, czego (75): *BielŻyw* 142; *RejPs* 124; *MurzHist* K2v; *KrowObr* 173v; Wielki narod łmokow Arabłkich wynidźie z wielkoſciá wozow/ kthorych liczbá przyidźie ná ziemię iáko wiátr/ iż fię ich wſzytcy bać y przed nimi drzeć będa *BibRadz* 4.*Esdr* 15/29, *2, I 446a *marg*; *SienLekAndr* a3v; *KuczbKat* 130; *WujJudConf* 212; *BudBib Ex* 12/4, 1.*Par* 7/40; Tá ięth mądra dziewicá/ ktorá nálaſł Pan czuiácá/ [...] dla tego zapłáty/ miedzy liczbá duſz niewinnych/ doſtąpiłá. *LatHar* 469, 596, 667. *Cf* »być, będący z liczby«, »w liczbę kłaſć«, »liczbę nagrodzić«, »należeć do liczby«, »w liczbę poczytać«, »policzyć w liczbę«, »w liczbę przyjąć«, »w liczbę przypuſcić«, »stanąć w liczbie«, »w liczbę wchodzić«, »z liczby wymietować«.

W charakterystycznych połączeniach: liczba sławna; liczba anjołkow, artykułow, bogow, chrześcijanow, dusz (2), *fortunnych, mędracow, nauk, ojcow, owiec* (2), *plączących, poddanych, rozumnych, senatorow, straconych, świętych* (3), *wiernych* (3), *wybranych (przebranych)* (6), *złoſliwych, żołnierzow; do liczby włożyć; wyniszczyć iiczbę, znać; w liczbę przeniesion jest; w liczbie przedniejszy.*

Zwroty: »być, będący z liczby; być w liczbie« [w tym: *kogo, czego* (29), *z kim* (1), *z zaimkiem: ten itp.* (6)] [szyk zmienny] (22 : 1; 8): *RejPs* 80v; *MurzHist* G3v, K2v, P3; *GroicPorz* z; Day mi zlyczyby twych wiernych być/ wieczny miły Boże *SeklPieś* 19; *Leop Deut* 30/5; *OrzRozm* V2; *RejAp* 156; wſzákoż że łá w liczbie rozumnych źwirzát/ muſimy ie [ludzi] przedfię mieć zá ludzie *GórnDworz* Gg3v; *RejPos* 167, 169, 287v; *BialKat* 268v, 293v; *KuczbKat* 330; *WujJudConf* 182, 208; *BudNT Luc* 22/3; *CzechEp* 253; *NiemObr* 99; Wtéyże ięth liczbie ón zakonnik ſwięty/ Z cięniów kłáſztornych na króleſtvo wźięty. *KochPieś* 10v; *ArtKanc* O16; Ktoby oyczyznę á mieyłce vrodzenia łwego rozłzerzył/ [...] áby w liczbie Bogow nieſmiertelnych był. *GostGospSieb* +3; *LatHar* 710, 720, 730; Rzekł do nich Nikodem/ on ktory był w nocy przyſzedł do niego/ á był iednym z liczby ich [*unus erat ex ipsis*] *WujNT Ioann* 7/50, s. 8, 333, 505, 885.

»być w liczbie [czyjej]« = *być czyimś wyznawcą* (2): *RejAp* 108v; Cić łá w thwoiey liczbie co czyłtotę máia/ ciebie y prawdy twey wiernie przyłtrzegáia. *ArtKanc* O16.

»w liczbie nie iſć [miedzy kogo]« = *nie być oficjalnie uznanym, zaliczonym* (1): CYryákus był wybran ná iego [*Poncyjana Papieža*] mieyłce/ ále po roku náđ wolá wſzytkiego duchowieńtwa iechał s pánnámi do Kolná pokrźciwłzy ie [...]. Potym były pobite v Kolná od Attyle y s Cyryákim/ przeto w liczbie nie idzye miedzy Papieże. *BielKron* 151v.

»w liczbę, w liczbie kłaſć (a. pokładać, a. włożyć)« [w tym: *kogo* (3)] = *zaliczać do jakiegoś grona* [szyk zmienny] (3 : 1): *BielKron* 279v; Káždy człówiek kłámca/ co Pánu Chryłtułowi przypilowác y

w liczbę go tych pokładac/ rzecz bezbożna y niechrześcijańska ieft. *BiałKat* 268v; Obląpćie fyná: by was więc nie włożył W liczbę straconych *KochPs* 4; *SarnStat* 600.

»liczbę [którą] nagrodzić [= uzupełnić]; nagroda liczby [kogo]« [szyk zmienny] (1; 1): A święci odstępstwem iednego zalmuceni/ odmianą taką wweleleni są: á on lidzbę onę nagroził/ tak iáko w woyfcze gdy ieden ginie/ drugi/ áby się rząd niepfował/ nástępuie. *SkarŻyw* 208, 258.

»należeć, przynależący do liczby« [w tym: kogo (1), tej (1)] [szyk zmienny] (1 : 1): Pięć gwiazd infzych zořtało które nie należą Do téy liczby/ lecz wolno z Zodiákiem bieżą *KochPhaen* 17; *Calep* [588]b.

»w liczbę, w liczbie poczytać; w liczbie, w liczbę jest (a. ma być) poczytany« [w tym: kogo (5)] = *ascribere ad numerum Mącz; in numero habere Modrz* [szyk zmienny] (3 : 1; 2 : 1): W tey liczbie poczytáią Kfyęgi z Mieyřkíey Cancelláryey vkazáne zá wyznánim Sędźiego álbo Piářzá iz Mieyřkie są. *GroicPorz* y3; *Mącz* 374c; *WujJudConf* 212; *ModrzBaz* 48v; Nie dawné czáfy/ gdy mię poczytano W liczbę fortunnych *KochPieř* 15; Czyń y zemnie/ Oycze/ tobie tákowego/ Abym poczytan był w liczbie/ ludu twego *GrabowSet* K3; *LatHar* 275.

»policzyć (a. policzać) w liczbę; w liczbę, w liczbie jest (a. ma być) policzon(y) (a. wliczony)« [w tym: kogo, czego (7)] = *in numerum ascribenus, a includere Modrz* [szyk zmienny] (3; 5 : 2): *RejPs* 221; *Describere in deos*, W liczbę bogów policzác. *Mącz* 375a; Bo o Solonie nápiřano/ że w Egipcie báwił się náuką mądrořci: á potym wliczbę siedmi Greckich mędcow był policzon. *ModrzBaz* 129v, 92v, 122v; *KochPs* 3; *KochTr* 10; W liczbę ciężko pláczących dzisiaj iuż wliczony *WisznTr* 13; *SiebRozmyřl* D2; *SzarzRyt* B2v.

»w liczbę [kogo, czego] przyjąć, brać, jest wzięt(y), być przyjętym« [szyk zmienny] (3 : 1; 2 : 1): Ale gdy się vznaia [...]/ y w liczbę chrześcijanow być przyięci żadaia [...] maia być między kořcioł zborv chrześcijańska przyięci. *SeklWyzn* d2v; á pařterz pořluchawřzy go tich rzeczy przyął go lařkawie w liczbę řwoich owiecz *SeklKat* Zv, Zv; *Mącz* 12d; *GrabowSet* P2; Królowie Polřcy [...] poprzyięgáią té pręrogátiwy řtanowi tému dochowywác, y w liczbę Senatorów nie brać, ieno řzláchćicá *SarnStat* 69; *CzahTr* G.

»w liczbę [kogo] przypuřcić, przypuszczony« [szyk zmienny] (1 : 1): o Iezu/ [...] ráczże mię przypuřcić w poczet y liczbę wybráných twoich. *LatHar* 25, 677.

»stanąć w liczbie [kogo]« (2): czyli řtánąć w liczbie niewierných iego á w omylných řpráwach řwiátá tego obłędliwego *RejPos* 277, 260.

»w liczbę wchodzić, przyřć, iřć; w liczbie wchodzić« [w tym: kogo, czego (4), w tę (2)] [szyk zmienny] (3 : 1 : 1; 1): ná dobredźieyřtwá P. Bogá nářzego wřpomináiać/ zá one/ w dni řwięte pewne/ dzięki oddawamy. w tę liczbę wchodzi řwięto Bożego Ciála/ S. Krzyża/ pořwięcenia kořcielnego/ y máło co infzych. *LatHar* 323, 124, 209, 558; *SarnStat* 600, 1149.

»wyłączać z liczby [jakiej]« (1): Páńny/ [...] Wy mię z źemie wzwodźicie/ wy mię wyłączaćie Z liczby nieznácznéy/ y nád obłoki wřadzaćie *KochMuza* 25.

»z liczby wymietowác, będzie (a. miał być) wyrzucon« [w tym: kogo (2), czyřej (1)] [szyk zmienny] (1 : 2): *RejPs* 17v, 184; theż o tym Iudařzu tenże Dawid z dawná powiedáł: Iż będye wyrzucon z liczby przebráných iego *RejPos* 104v.

»w jednej liczbie zamykać [co]« = *tak samo traktować* (1): Skąd [...] wzyftki tákowe Bołkie obrázy y podobieńftwá názywamy kłamftwem y bálwany nietylko Pogáńłkie bożki/ ále y Krześcijáńłkie obrázy w iedney liczbie zámýkáiać. *WujJudConf* 44v.

Szeregi: »poczet a (i) liczba« (2): Włzákoż nie przeto podáię do niey ty Kłięgi/ áby fię ich więtyzy poczet á liczbá w Bibliotece W. K. M. przyczyniła *BibRadz* *2; *WujJudConf* 212.

»liczba i stan« (1): Tedy mu rzékł Biłkup/ iefłize ty wyznáwáłz/ iżeś iefł wliczbie i łtanie potępionych/ niemáłz temu żadną miarą wierzyc *MurzHist* K2v.

Wyrażenia przyimkowe: »z liczby« [o przynależności do jakiegoś grona] (31): Temu Moyzes/ y Aaron ofiáry palili/ Y Sámuel z téyże liczby/ co iemu służyli. *KochPs* 149. Cf »być z liczby«.

~ z liczby kogo, czego (6): *WróbŻółt* R2v; Z których [przeciwników] oto liczby y I. M. X. Hieronim Powodowłki/ Kánonik Poznánłki/ iuż też przeciw mnie grubo vkowáne [...] Wędzidło łwoie wypuścił. *CzechEp* *2v; *Phil D.* Cf *Wyrażenia*.

[ile] z liczby [kogo, czego, której] (5): do tego łie podał/ áby ze wzyftkiewy liczby Miefzczánow/ łżeś namożnieyłzych [...] pod iego moc y wolá byli poddáni. *Phil D.* Cf *Wyrażenie*.

W połączeniu z liczebnikiem (1): Włzedł tedy łzátan w Iudałzá/ ktorego zwano Iłkáryotem/ z liczby dwunaście [existentem ex numero]. *BibRadz Luc* 22/3.

W charakterystycznych połączeniach: z liczby ludzkiej, nieznaczej; z liczby cnot, (jawno)grzeszników (3), Kościoła Bożego, mieszczanow, narodow, odrzuconych, roztropnych, rzeczy, uczniow, wiernych, wybranych (2); z liczby poddany; z liczby wybrać.

Wyrażenia »jeden z liczby« [w tym: kogo, czego (3), której (1)] (4): Sprawiedliwość iedna ofobná zliczby cnot. *MurzNT* 3v marg; Tám ná cztery łtá łtrzelców Mołkiewłłkich tráfilo Twój Kozacy/ z któręy liczby nie żywilo Y iednégo *KochJez* B3; *LatHar* 469; *WujNT Ioann* 7/50. ~

»z liczby« = *spośród; de extremis PolAnt; numero Modrz* (10): *Diar* 94; y Kozacy śmieli Z Toropieckieimi łtrzelcy ná tenże dzień mieli Potrzebę nie beze krwie: cíłz plác otrzymáli/ Y z téy liczby niemáło więźniów náwiązáli. *KochJez* B3. Cf »wyláczáć z liczby«, »z liczby wymietowáć«.

~ z liczby kogo, czego (4): *BibRadz Gen* 47/2; Iáko dáleko więcey łudzie Chrześcijáńłcy od Cbrześcijáńłłkich pánow z liczby niewolnikow máia być wyięci? *ModrzBaz* 89; Mordérzá dułz niewinnych z liczby żywych wytrzeć. *KochJez* [A4]; *WujNT przedm* 41.

W charakterystycznych połączeniach: z liczby braciej, niewolnikow, uczniow, żywych; z liczby [kogo, czego, jakiej] náwiązáć, obráć (obran jest) (2), wyjęt, wytrzeć. ~

»w liczbie« [o przynależności do grona] (32): Będę fię modlił duchem/ będę y myśłá: będę śpiewáł duchem/ będę y myśłá. W tey liczbie/ wtory łpołob modlitwy/ służy temu ofátécznemu rozdzieleniu. *LatHar* 662. Cf »być w liczbie«, »kłáść w liczbie«, »w liczbie nie iść«, »w liczbie poczytáć«, »w liczbie policzon«, »stanáć w liczbie«, »w liczbie wchodzić«, »w jednej liczbie zamykać«.

~ w liczbie kogo, czego (8): *RejPos* 260; *SkarJedn* 3; *KochPs* 83; Iużéś w liczbie nieśmiertelnych duchow/ iuż nádzieie W łkutek fię tám obrociły *KlonŻal* D4; *GórnTroas* 16; *GrabowSet* Iv; *WujNT* 136, 217.

w liczbie między kim (1): O niechayże fye długo iuż tám fwárzą o nię/ A tu nie połyłią piérwéy do nas po nię: Aż Kumeą Sibyllę przéydzie láty fwémi/ Tóž tám niech potym siedzi w liczbie między niémi. *PudłFr* 67.

W charakterystycznych połączeniach: w liczbie apostołów (2), bogow, duchow (2), ludu (2), mężow, niewiernych, niewolnikow, potępionych, [co] składających, wybranych, złościwych, żywych; w liczbie z dobremi; w liczbie ([kogo], [między kim]) chodzić, siedzieć.

Szereg:»w poczcie a (i) w liczbie« [szyk 1 : 1] (2): RejPos 260; Nigdziefz plag onych frogich Egiptu y gniewu Bożego nie vchodzą/ iedno w poczcie y liczbie ludu Izraélkie⁸⁰. SkarJedn 3. ~

10. *Znak rozpoznawczy, odznaka służąca do oznaczenia przynależności do kogoś lub czegoś (1) : przypifałem ná ofáték tey częłci ten Státut o żebrákách/ kthory ieft: Aby żebracy w Mielćiech/ w miálteczkach/ y we wsiach/ pod pewną liczbą/ á pod znakiem Plebanim/ albo Rádzieckim chodzili. A kthorzy by byli krom znaku/ ci máią być Stárołcie wydani GroicPorz h4v.*

***** Bez wystarczającego kontekstu (14) :** Numerus. Eyn tzał Lyczbá. *Murm* 198; *Mymer*¹ 3; Numeralis, Lidżębny/ co ku lidźbie należy. *Mącz* 253b; Numerus, Lidźbá/ też rząd. *Mącz* 253b, 253b, c, 304d, 318a, 481d; Bo to słowo Greckie LOGOS wiele znaczy/ Rzecz/ albo mowá/ liczbá/ przyczyná/ księgi/ słowo/ rć *BudNT* li6; *Calep* 707b, 708b [2 r.]; *JanNKarKoch* E3.

Synonimy: 1.b. cyfra; 2. rząd; 3. algorytmus, arytmetyka, matematyka, rachunek; 4. obliczenie, rachunek; 5. obrachowanie, rozliczenie; 6. ilość, miara, wielkość; 7. katalog, rejestr, spis, spisanie, summaryjusz; 9. gromada, grono, poczet; 10. znak.

Cf LICZENIE